

BİL-ÖM

**BİLGİSAYAR ve İNGİLİZCE
SORUNLARINDA**

GÜÇLÜ İSİM

Karanfil Sok. No : 5/55 Kızılay-ANKARA Tel : 9 (4) 117 49 39- 9(4) 117 49 42

KAFKAS
KİTAP - KİRTASIYE

çeşitleri ile
hizmetinizdedir.

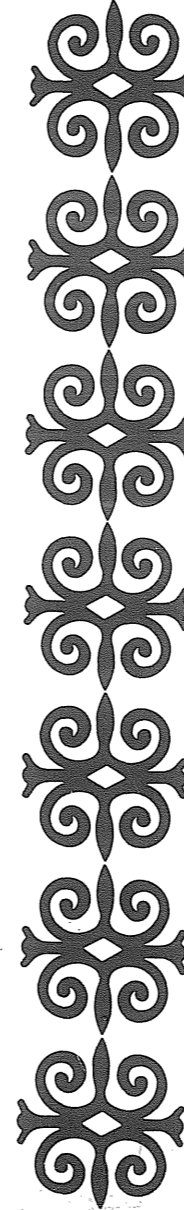
Karanfil Sok. 5/29 Birlik İş Hanı
Tel : 117 89 04 Kızılay-ANKARA

TUNCER TUĞCU ŞEMİKKİ
FELSEFE TARİHİ
1. CİLT

Sorun Yayınları
Fiatı : 735.-TL.

kafdağı

KUZEY KAFKASYA KÜLTÜR DERNEĞİ - AYLIK KÜLTÜR, SANAT ve HABER DERGİSİ

YIL:1
SAYI:4
MAYIS.1987
ANKARA

kafdağı Aylık Kültür Sanat ve Haber Dergisi •

Sahibi : Kuzey Kafkasya Kültür Derneği Adına Başkan **ASLAN ARI** * Yayın Yönetmeni : **Nahit ERUZ**, * Yazı İşleri Sorumlusu : **Mansur ULUTAŞLI** * Haberleşme Adresi : **P.K. 17, EMEK-ANKARA** * Abone bedelleri, (herhangi bir PTT şubesinden) **108669 No'lu Posta Çeki Hesabına gönderilir** * Fiyatı : 500.— TL. * **Yıllık Abone Bedeli (12 Sayı) : 5.000.— TL.** (Dış Ülkeler için : **30 DM**) * Gelen yazılar basılsın basılmasın geri gönderilmez * **Yayımlanan yazılar kaynak gösterilmeden iktibas edilemez** * İmzalı yazıların sorumluluğu sahiplerininindir *

Mine Ofset Matbaacılık
Tel: 117 34 75 - 125 23 52

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO		
		8. Pablo Picasso ve GUERNİCA	18-19
1. General İ.BERKOK	2-3	9. Gezi (Dinar, Yapağlı Köyü)	20
2. Geleneklerimiz ve Kuzey Kafkasya'da Sofra Geleneği Üzerine	4-8	10. Kafkasya'da Adige Evlenme Törenleri	21-26
3. Mülteciler	9	11. ŞİİRLER	27
4. Kafkas Tarihine Katkıları ...	10-12	12. KARİKATÜRLER	28-29
5. ŞORA NEGUMUKUE BEÇMİRZA	13-14	13. ÖYKÜ (Şarkı Sesi)	30-31
6. Nart Sosrıkua	15-16	14. BASINDAN	32-33-34
7. Sosrıkua'nın Doğuşu	17	15. Vefat-Evlenme-Bir okuyucuya	34
		16. Genel Kurul Haberleri	35-36

SAYIN OKUYUCU

Ankara K.K.D. olağanüstü bir genel kurul yaptı. Yönetim Kurulu, genel kurul üyelerinden eski dernek binasının yıktırılarak, kültürel çalışma koşullarına uygun, yeni bir dernek binası yaptırabilmek amacıyla yetki istedi.

Genel kurul üyelerinin ilgisi ve büyük ölçüde desteği ile tartışılan konu, eski dernek binasının yıktırılarak yeniden yaptırılması (birinci koşulu ile) biçiminde Yönetim kuruluna yetki verilmesi ile sonuçlandı.

Heride oluşturulabilecek bir Kafkas Kültür Sitesi'ne temel olabilecek böyle bir binaya elbette ki büyük ölçüde ihtiyaç duyuluyor. Bu ihtiyacın giderilmesi amacıyla, güç bir çalışma içine giren Yönetim Kurulu'na yardımcı olmak; Kafkas Kültürünü taşıyan ve bu kültürün yaşamımızdaki yerini muhafaza etmesini isteyen tüm hemşehrilerimizin görev olarak kabul edeceklerini sandığım bir konu.

Yeni Dernek binamız için elele...
Saygılarımla.

Mansur ULUTAŞLI

Ölümünün 33.yılında

General İsmail BERKOK

“Bugün parçalanmış görülen bu millet, hayat, hadise ve cereyanlarının gelişigüzel sürüklediği bu tarih sahnesine atıverdiği bir insan topluluğu değildir.”

“Böyle bir bakiyeyi, hürmete lâyık olduğu kadar tetkik edilmeye ve bilinmeye değer bir varlık olarak kabul etmek lâzımdır.”

doğru yol alırken geçmişini de unutmadı. Gelecek günlerin, geçmişin mirası üzerinde yükseldiğini bilen insanlık alemi, geçmişte kendisine hizmet verip eser bırakanları unutmadı.

Bir çok Kafkasya'lı ailenin kütüphanesinde yer alan "TARİHTE KAFKASYA" kitabının yazarı Gn. İsmail BERKOK 10 Mayıs 1954'te aramızdan ayrılmıştı. Geldiği mevkii, statü ne olursa olsun, içinden çıktığı topluluğa vefa borcunu çeşitli çalışmalarla ödemeye çalışarak gelecek nesillere bir yapıt bırakan Gn. İsmail BERKOK'u Kafcağı saygıyla anmaktadır.

Merhum Gn. İ. BERKOK 1890 yılında Kayseri-Pınarbaşı ilçesinin Yağlıpınar köyünde doğmuştur. Babası Ali BERKOK Kabardey kabilesinden olup 93 harbinde 25 yaşında iken Kafkasya'dan Türkiye'ye muhacir olarak gelmiştir.

Öğrenimini bir çok zorluklarla İstanbul'da tamamlayan İsmail BERKOK, 1910 yılında Harp Akademisini bitirmiş, aynı yıl

Genelkurmay Başkanlığında göreve başlamıştır. İstiklâl savaşına kadar olan dönemde sırasıyla 1915'te "Harp Madalyası" 1916'da "Kılıçlı Liyakat" madalyası, 1919'da "Kılıçlı Osmanlı" madalyalarını almaya hak kazanmıştır.

İstiklâl Harbinde IV. Kolordu Erkanı Harp Reisliğindeki başarılı çalışmaları sonucunda "İstiklâl Madalyası" ile taltif edilmiştir. (1927) 1936 yılında Harp Tarihi Encümeni Başkanlığına, 1938 yılında Ordu Dairesi Başkanlığına getirilmiştir. 1943 Yılında Askeri Temyiz Mahkemesine tayin olmuş, devrin kritik politik olaylarında verdiği kararlarda hukukun üstünlüğü ilkesini elden bırakmamıştır.

1946 yılında kendi isteği ile emekliye ayrılan İsmail BERKOK, 1950 yılında Kayseri Milletvekili seçilmiştir. 1954 yılında tekrar milletvekili seçilmiş olmasına karşın yemin etmeden Londra'da onurlu yaşamını noktalamıştır.

Gn. İsmail BERKOK yaşamı boyunca Kafkasya ile olan ilişkilerini sıcak tutmuş, mensubu olduğu toplumu birleştirici çalışmalarda bulunmuştur. Mütareke sıralarında Kafkasya'ya özel bir görevle gönderilmiş, fakat bir süre sonra zorlanarak geri çekilmiştir. 1919-20 yıllarında görevinden istifa ederek ikinci defa Kafkasya'ya gitmiş, halkı-

nı toparlayıcı çeşitli çalışmalarda bulunmuştur. Kafkasya'da o tarihlerde başlayan siyasal değişim nedeni ile yaptığı görüşmelerden bir sonuç alamamış ve orada tutuklanmıştır. Bunun üzerine girilen ilişkiler sonucunda serbest bırakılarak Türkiye'ye gönderilmiştir.

İsmail BERKOK'un özel sohbetlerinde babasının şu sözlerini sık sık dile getirdiği söylenmektedir. "Biz, özgürlük ve başarı için yıllarca kanını döken bir milletin evlâdınız. Tuttuğumuz işten ölmek var dönmek yok. Oku, ilim sahibi olarak bir gün Anavatan Kafkasya'ya gideceksin. Kafkasya'da doğan ve oradaki saf, temiz, kahraman Kafkasya'lıları gören ve onlarla yaşayanların bir başka yerde mesut olmalarına imkân yoktur."

Yaşantısının temelini doğrudan yana mücadele etme ilkesini alan, bundan ödün vermeden yaşamını sürdürerek içinden çıktığı topluma hizmetler veren Gn. İsmail BERKOK ardında şu eserleri bırakmıştır.

1. Tabiye
2. Kurtuluş Yolu
3. Tarihte Kafkasya

Eserleri içinde en önemli yeri tutan Tarihte Kafkasya, yeni Türkçe ile yazılmış, Kafkasya'ya ilişkin en kapsamlı kitaptır.

Anısına saygıyla...

S.YANÇATORAL

GELENEKLERİMİZ VE KUZEY KAFKASYA'DA SOFRA GELENEĞİ ÜZERİNE

Hemen belirtelim ki Kuzey Kafkasya kültürü tüm öğeleri ile bilimsel biçimde araştırılmaya muhtaçtır. İnaniyoruz ki bu araştırmalar yalnızca Kuzey Kafkasya kültürü açısından değil, aynı zamanda Dünya kültür ve uygarlık tarihi açısından da çok önemli ve değerli katkılar sağlayacaktır. Kuşkusuz bu konudaki araştırmalar da öncelikle Kuzey Kafkasyalı'lara düşmektedir.

Genel olarak Kuzey Kafkasya Kültürü tarih öncesi dönemlerden başlayarak yaşanan uzun tarihsel süreçler içinde üretilmiş birikimler olmakla birlikte, daha çok 'tarım toplumu' evresinde yoğunlaşmış biçimlenmiştir. Köy koşulları içinde değerlendirildiğinde Kuzey Kafkasya Kültürü'nün gerçekten gelişmiş, yetkin bir halk kültürü olduğu görülür. O kadar ki, bu kültür, düzenli ve sürekli bir devlet örgütlenmesine gerek bırakmayacak biçimde, toplumun ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, askeri... hemen her alandaki gereksinmelerini karşılayabilecek düzeyde olmuştur. Hem yaşamın hemen her alanını düzenlemiştir, hem de tüm toplum kesimlerinde yaygın biçimde benimsenmiştir. Bunun belki en önemli nedenlerinden biri de, geleneksel kuralların herkesin katılımına açık biçimde oluşturulması, kararların ikna yöntemi ile ve oybirliğiyle alınması ilkesine özen gösterilmesidir. Böylece geleneksel kurallar, sadece belirli toplum kesimlerinin değil, önce toplumun tümünün sonra da tüm toplum kesim-

lerinin hak ve çıkarlarını koruyup gözetir nitelikte ortaya çıkarlar. Ayrıca geleneksel kurallar (belki temel ilkeler dışında) kalıplaşmış, donuk, değişmez normlar da değildir. Tersine zaman ve koşullara göre geliştirilerek değiştirilebilecek bir esnekliğe de sahiptir. "Töre uygun olandır.", "Olmuyorsa olabildiği gibi yap (ya da oluruna git)." biçiminde çevrilebilecek atasözlerimiz de bunu belirtmektedir. Şu kadar ki, somut koşullara göre farklı bir uygulama yapmak zorunda kalan Kafkaslı, bunu sadece kendisine daha kolay geldiği ya da kişisel eğilimlerine uygun düşüğü biçimiyle değil, bu koşullarda Kuzey Kafkasyalıların nasıl bir davranışı seçebileceklerini veya sözkonusu farklı uygulamayı toplumun benimseyip benimsemeyeceğini göz önünde tutarak yapmak zorundadır. Aksi halde toplumun "uygunsuz", "ayıp" biçimdeki değerlendirmeleriyle karşılaşacaktır ki, herhangi bir Kuzey Kafkasyalı için bu, en etkili cezadır.

Hemen belirtelim ki Kuzey Kaf-

kasya Kültürü, tüm öğeleriyle bilimsel biçimde araştırılmaya muhtaçtır. İnaniyoruz ki bu araştırmalar yalnızca Kuzey Kafkasya Kültürü açısından değil, fakat aynı zamanda dünya kültür ve uygarlık tarihi açısından da çok önemli ve değerli katkılar sağlayacaktır. Kuşkusuz bu konudaki araştırmalar da öncelikle Kuzey Kafkasyalı'lara düşmektedir.

Tarım toplumu evresinde "mükemmel" denilebilecek düzeyde geliştirilmiş olan bu kültür ve gelenekler, özellikle 19.yy. ortalarından başlayarak Kuzey Kafkasyalıların Anayurtlarını terketmek zorunda kalmaları ve başka ülkelerde dağınık biçimde yerleştilmeleri sonucu, toplumun doğal dinamiğinin kırılması nedeniyle muhaceret koşullarında kentsel yaşama aktarılmamış ve gelişmesi sürdürülememiştir. Hatta pek çoğu maalesef unutulmuş ve unutulmaktadır. Köy koşullarına, tarım toplumuna özgü geleneklerin sanayi toplumunda ve kent koşullarında aynen korunamayacağı açıktır.

Kent toplumunda da geçerli olabilecek bir Kuzey Kafkasya kültürünün oluşturulması ya da Kuzey Kafkasya Kültürünün bu düzeyde geliştirilmesi, herhalde en iyi biçimde, ancak, onu üreten toplumun kendi topraklarında kendi doğal dinamiğini sürdürmesiyle sağlanabilecektir. Nitekim bugün Kuzey Kafkasya'da, bir yandan geleneksel kültür derlenip bilimsel yöntemlerle araştırılmaya çalışılırken, bir yandan da nüfus azlığına karşın, bu kültür birçok öğeleriyle, kendi toplumsal dinamiği içinde kentsel yaşama uyarlanarak yaşanabilmektedir. Muhaceret koşullarında da olsa, toplumun; özellikle yaşlılarımızın, Thamadelerimizin, aydınlarımızın... göstereceği ilgi, sorumluluk ve duyarlılıkla, geleneksel kültürümüzün birçok öğeleriyle kent ortamında da yaşanabileceği inancındayız. Örneğin bunlardan biri de, bu yazımızda ana çizgileriyle belirtmeye çalışacağımız sofraya geleneğidir. Bu gelenek, her gün olmasa bile, uygun zamanlarda, belirli günlerde yaşanabilir ve çok önemli yararlar sağlayabilir.

Bilindiği gibi Kuzey Kafkasya Kültüründe yaşlısı genci, kadını erkeğiyle toplumun bir bütün olduğu anlayışı yaşamın hemen her alanında egemendir. Kural olarak her toplumsal etkinlikte birlikte bulunurlar. Kadınların, gençlerin ve yaşlıların ayrıca ayrı olmalarını gerektiren durumlar kimi özel ve istisnai durumlardır.

Geleneksel kültürün kuşaktan kuşağa aktarılması ve geliştirilmesi, büyük ölçüde bu sayede mümkün olabilmektedir. Başka deyişle bu birliktelik aynı zamanda yaygın bir eğitim ortamı oluşturmakta, bir bakıma eğitimi işlevi görmektedir. Dolayısıyla Kuzey Kafkasyalılar tüm toplumsal etkinlikleri ve ilişkileri aynı zamanda bir eğitim aracı olarak değerlendirirler.

Sofra geleneği de bu temel üzerinde kurulmuştur. Gerçekten Kuzey Kafkasyalılarda sofraya salt bir karın doyurma aracı değildir. Bunun yanısıra bir yandan eğitim aracıdır; orada herkes birşeyler öğrenir, daima dikkatli olma, dinleme, çabuk düşünme, düşündüklerini kitle önünde dile getirebilme, güzel konuşma, vb. yeteneklerini geliştirir, iyi alışkanlıklar kazanır. Öte yandan sofraya geleneği daha iyi tanıma, toplumsal kaynaşma ve bütünleşme, dostlukları geliştirme ve pekiştirme olanağı da verir. Hatta sofrada bulunanların yapısına bağlı olarak ülke ve dünya ölçüsünde çeşitli toplumsal sorunlar hakkında da bilgilenme ve iletişim ortamı sağlar. Tabii fiziksel doyum ve hoşça vakit geçirme de sofranın doğal işlevlerindedir.

Kuzey Kafkasya sofrası, ister açık havada piknikte, ister özel bir salonda isterse bir evde olsun genellikle kalabalık ve uzun bir atasözümüz "birlikte yemek tatlıdır." biçimindedir. Kuzey Kafkasyalılar çeşitli vesileler yaratarak daima birlikte yemek yemeyi sever ve yeğlerler.

Sofra, "Nış Ane" (Kurban sofrası), "Şıps-P'aste Ane" (Tavuklu yemek sofrası), "Şey Lekhum Ane" (Kahvaltı sofrası) gibi, yemeğin nedenine, bulunan misafirlere ve ikram edilen

yemeklere göre farklı özelliklere sahip çeşitli türlere ayrılabilmeyle birlikte, genellikle ikram edilen yiyeceklerden sözetmek ayıp karşılanır. Hatta ne ikram edilirse edilsin, o sofradan sözedilirken "Şığu-P'aste Ane"(Tuz-Çerkes Pastası Sofrası) olarak adlandırılır. Önemli olan ikram edilen yiyecekler değil, sofranın kendisidir. Salt tuz ve ekmeğin ikram edilmiş olsa bile sofraya saygı ve kutsaldır.

Kuzey Kafkasya sofrasında daima bir Thamade bulunur. Thamade sofranın baş köşesinde, hem sofradakileri hem de kapıdan girip çıkanları görebileceği bir yerde oturur. Thamade'nin solundaki ilk yer daima Thamade Yardımcısına (Thamade Khodze, Thamate Guadze) aittir. Thamadenin sağındaki yer, misafir varsa misafirlere, onların Thamadesine verilir. Misafir yoksa burası en yaşlıya (Nehij) aittir. Sonra da kadınlar gelir. Diğerleri de kendilerine uygun yerlere otururlar. Thamadenin karşısında kapıya yakın bir köşede ise daima evsahibi konumundaki kişi bulunur. Ev sahibi konumundaki kişinin sofradakilerin yaşlarına veya Thamade'nin yaşına uygun biri yoksa ya da o sofraya için uygun değilse asıl ev sahibinin yakın arkadaşı veya komşusu da evsahibini temsil edebilir. Ancak burası bir temsil makamıdır. Burada oturan kişi sofraya ve oturanlara saygı ifadesi olarak hemen hemen hiç yerinden kalkmaz, hizmet işleriyle meşgul olmaz. Bu tür işler ailenin gençlerine ait olur. Dedesi, babası, amcası, dayısı veya ağabeyi sofrada oturan genç, o sofrada oturamaz. O ancak ayakta onlara hizmet eder. Ancak böyle bir yakın akraba büyüğü sofrada bulunmayan gençler sofrada ve ev sahibine yakın yerlerde otururlar. Sofrada bir de daima kapının yakınında ve ayakta duran, buradan hemen hiç ayrılmayan ve hizmet işlerini organize eden biri bulunur ki bu, daima Thamade'den daha genç biri olmalıdır, ondan yaşça çok küçük biri olması da uygun değildir. Buna genel olarak "Şhagerıt" denir. Şhagerıt, sözcük olarak (sofranın başında duran) anlamındadır. Bir tür şef garson gibidir ama şefgarson

da değildir. Sofranın eksiklerini gözetip giderilmesini sağlamak, mutfak ile sofradaki ilişkileri düzenlemek onun başlıca görevlerindedir. Şhagerıt aynı zamanda Thamade'nin yaveri gibidir. Sofrada kurallara uymayan birileri çıkarsa bunlara esprili bir şekilde Thamadenin ve oturanların dikkatlerini çekmek gibi bir görevi de vardır. Bu görev nedeniyle buna Kabardey mizah dilinde "Goş'es" derler ki, yaklaşık olarak (pusudaki gözetleyici) anlamında kullanılmaktadır.

Kuzey Kafkasya sofrasında genellikle "Bje" bulunur. Bje, boynuz demek olup boynuzdan yapılmış içki kadehi anlamında kullanılmaktadır. Günümüzde boynuz yerine kullanılan özel içki kadehlerine de Bje denir.

Bje'nin Kuzey Kafkasya kültüründe çok özel, önemli anlam ve işlevleri vardır. Bje, kural olarak bir tören aracıdır, bir saygı ifadesidir, çeşitli sorunlara dikkat çekme, çözümlerine katılım ve katkı sağlama vesilesidir, birtakım kusurağlardan dolayı özür dileme işlevi görür, barış ve uzlaşma sağlama aracıdır, acı ve sevinçlerin paylaşılmasına, toplumsal etkinliklerin geniş katılımı ve disiplin içinde gerçekleştirilmesine, sohbet ve dostluğa, iyi dilek ve temennilerde bulunmasına bir vesiledir. O kadar ki Kuzey Kafkasya kültüründe, hakkında bir Bje kaldırıldığı halde çözümlenemeyen herhangi bir sorun olamaz. Bunu belirtmek için "Bje'nin eğmediği baş yoktur." derler. Dolayısıyla Kuzey Kafkasya sofrasında da daima Bje bulundurulmaya çalışılır. Bje ile elbette genellikle içki içilir ama daima Bje bulundurulmasının nedeni, kesinlikle içki alışkanlığı veya tutkusu olarak değerlendirilmemelidir. Asıl neden, yukarıda belirtilen, Bje'nin toplumsal işlevleridir. Nitekim Kuzey Kafkasya'da birinin kendi başına içki içmesi, toplulukta da olsa sarhoş olması ayıp karşılanır ve böylesi durumlarla kolay kolay karşılaşılmaz. Bje'nin içinde içki bulunması da şart değildir. Genellikle gelenek-

sel içkimiz Mahsıma (veya Bahsıma) bulunması tercih edilirse de başka bir meşrubat da bulunabilir. Önemli olan onun Bje işlevini göreceğ biçimde sunulması ve değerlendirilmesidir.

Kuzey Kafkasya sofrasında Bje kaldırmamak da, içip sarhoş olmak da ayıptır. Kuzey Kafkasyalı sofrada hem sohbe katılacak, neşelenecek, eğlenecek, bildiklerini anlatıp öğretecek, bilmediklerini dinleyip öğrenmeye çalışacak, hem de asla sarhoş olmayacak, disiplini bozmayacak ve ayıp kazanmayacaktır. Herkes geleneklerimiz gereği kendi açısından buna özen göstermekle birlikte Thamade de genel olarak bunu sağlamakla yükümlüdür. Thamade bunu sağlamakla yetkilidir, çünkü sofrada asla Thamade izin vermedikçe, konuşmadıkça veya birine söz verip konuşmadıkça kimse kadeh kaldırma hakkına sahip değildir. Thamade kadeh kaldırma sürelerini öyle uygun biçimde ayarlar ve düzenler ki sofrada kimse kolay kolay sarhoş olmaz.

Sofrada bulunması gereken yerlerini aldıktan sonra yemeğe Thamade'nin açış konuşmasıyla başlanır. Bu tür konuşmalara "Huaho" denilir. Huaho başlıbaşına bir edebi türdür. Thamade nezaketten sofradakilerden izin isteyerek ayağa kalkar, kadehini alır ve konuşmaya başlar. Thamade ayağa kalkınca herkes ayağa kalkar ve kadehlerini alırlar. Ancak sofrada Thamade'den yaşlı kimseler varsa bunlar ayağa kalkmayabilirler. Ama yaşlılar da genellikle Thamade'ye ve oturanlara saygı jesti olarak ayağa kalkmak isterler. Sofradakilerin tümünün birden ayağa kalkması da uygun görülmez. Yerde kalan sofraya saygı ifadesi olarak sofradakilerden en az birinin yerinde oturması gerekir. Oturması gereken daha yaşlı biri yoksa Thamade konuşmasını oturarak yapar.

Thamade açış konuşmasında yemeğin özel bir nedeni varsa onu belirtir ve vurgular. Birlikte olmaktan duyulan sevinci dile getirir. Sonra da sırasıyla yemeği tertipleyen aileye veya kişilere, yemekte bulunanla-

ra, bulunulan yöreye; mahalle, köy, kent ve ülkeye, nihayet tüm dünya ve insanlığa yönelik iyi dilek ve temennilerini dile getirir ve bu dileklerle kadeh kaldırır. Thamade bu konuşması sırasında topluluğun geleneklere uygun davranması gerektiğini, buna inandığını vb. belirterek bir bakıma disiplinli davranmak için oturanların dikkatlerini çekmiş ve onları uyarmış da olur.

Thamadenin açış konuşması üzerine herkes kadehini bir defada bitirmek zorundadır. Bu, hem Thamade'nin söylediklerini onaylama, hem de ona saygı ve itaat anlamına gelir. Konuşmadan sonra genellikle sofradaki yaşlıların içmeye başlamaları beklenir. Bu bir nezaket ve saygı ifadesidir. Sonra herkes kadehini boşaltır ve yerine oturur. Bundan sonra yemek ve sohbet etmek serbesttir. Bir yandan sohbet edilip yemek yenirken bir yandan da görevliler kadehleri yeniden doldururlar. Kadehler sofrada daima dolu olarak bekletilir. Ancak kimse rasgele kadehini alıp içemez. Kadeh kaldırmak için yeniden bir konuşma veya tören gerekir. Sofrada genellikle kadınlar içki içmek zorunda değildirler. Ancak kadeh kaldırır ve içileceği zaman (özellikle ilk konuşmadan sonra) güvendikleri birine uzatırlar. Kendisine bir bayan tarafından kadeh sunulan kişi o kadehi de içmek zorundadır. Böylece hem kadına duyulan saygı, hem de kendisine gösterilen güvene layık olma çabası gösterilmiş olur.

İlk kadehten sonra uygun bir zaman geçince Thamade kadehini alarak herkesin dikkatini çeker, sessizliği sağlar ve birine söz hakkı verir. Thamade yemek süresince olanaklar ölçüsünde, önce misafirlere başlayarak, yaşlılara, bayanlara ve gençlere olmak üzere, genellikle bu sıra içinde, uygun aralıklarla herkese söz hakkı vermeye çalışır. Thamade söz vermeden önce söz vereceği kişiyi kısaca tanıtır; köyünü, mesleğini, iyi özelliklerini, soyadını ve adını söyler. Böylece tanıtılan kişi için konuşma yapmak bir hak olduğu kadar bir görevdir de... Söz alan kişi Thamade'den yaşlıysa oturduğu yerde konuş-

masını yapabilir. Aksi halde ayağa kalkarak konuşur. Konuşandan daha genç olanlar ise, konuşma ister oturarak ister ayağa kalkılarak yapılsın, daima ayağa kalkarlar. Ayağa kalkmak aslında bir saygı ifadesi olmakla birlikte aynı zamanda herkese kendi kendini kontrol etme fırsatı da verir. Konuşmalar genellikle konu ve biçim olarak sınırlı değildir. Konuşmacı o anda aklına gelenleri, duyguları ve düşüncelerini dile getirebilir. Ancak tabii ki, dinleyenleri sıkacak derecede uzun konuşmak da Kafkas nezaketine, inceliğine uygun düşmez. Kısa ve mümkün olduğunca sofradakilerin de katılabilecekleri şeyler söylenmeye çalışılır. Karşılıklı tartışmalara yol açabilecek konulardan kaçınılır. Böyle uygun olmayan şeyler söylendiğinde gerekirse Thamade kısa eklemeler yaparak durumu düzeltmeye çalışabilir.

Artık her konuşmadan sonra kadehleri sonuna kadar bitirme zorunluluğu yoktur. İsteyen istediği kadarını içebilir. Bir yudum bile almak yeterlidir. Ancak hiç içmemek de saygısızlık sayılır. Hiç içmeyenler olursa, onları gözetlemek sofranın başında bekleyen Şağert'in görevlerindedir. Şağert, onları "ne o filanca yapılan konuşmayı mı beğenmedi acaba?" gibi espirili bir konuşmayla deşifre eder. Bu durumdaki biri, kendini bağışlatmak ve yapılan konuşmayı beğenmezlik etmediğini belirtmek için ayağa kalkıp dolu bir kadehi bitirmek zorunda bırakılabilir.

Yemek sürerken dışarıdan gelen biri olursa "Gupmahoapşiy" (Uğurlu topluluk olasınız) diyerek toplumu selamlar. Thamade böylesi durumlara daima hazırlıklıdır. Ya yeni bir kadeh getirir ya da kendi kadehini dolu

olarak yeni katılan konuğa uzatır. Bu, onun gruba kabul edildiğini ifade eder ve "Hoşgeldiniz" anlamına gelir. Yeni konuk hiç bir şey söylemeden, kendisine uzatılan dolu kadehi bir defada içip bitirir, Şağert'a uzatıp doldurarak Thamade'ye geri verir. Sonra ona da uygun bir yer gösterilir ve böylece o da gruba katılmış olur.

Kalabalık sofralarda (3-5 saat gibi) sınırlı zaman içinde herkese söz hakkı düşmeyebilir. Böyle durumlarda Thamade, nazik ifadelerle herkesin gönlünü alarak, arkadaşları adına birine söz verebilir. Böyle arkadaşları adına söz hakkı verilen genellikle salt kendi düşüncelerini söylemezler, mümkün olduğu kadar arkadaşlarının ortak duyguları ve düşüncelerini dile getirmeye çalışılır.

Yemeğin sonuna doğru, eğer kurban kesilmişse, kurbanın yarım başı getirilip Thamade'nin önüne konulur. Yarım başın Kuzey Kafkasya kültüründe özel ve çok önemli anlamları ve buna uygun olarak da özel kuralları vardır. Yarım başın kimin tarafından hangi hallerde nasıl parçalanacağı, hangi bölümlerinin kimlere pay olarak nasıl verileceği ayrı bir konudur.

Yemeğin sonunda Thamade, her başlangıcı olan bir sonunun da olması gerektiğini, yemeğin sonuna geldiğini belirterek yemeği pişiren ev sahibesini masaya davet eder. Ona, ailesine ve tüm hizmet edenlere iyi dilek ve teşekkürlerini bildiren bir son konuşma yapar. Bunun üzerine son kadehler kaldırılır ve bundan sonra etsuyu ikram edilir. Böylece artık yemek sona ermiş olur. Gerekirse bir süre daha sohbet edilir ve dağılılır.

HUWAJ F.

"MÜLTECİLER"

"Yurtsever olmanın kriteri, elimizden zorbalıkla alınan topraklarımıza duygusal bağlılığımız değildir."

"Bir mülteci için en güç şey ulusal kimliğini kaybetmek ve sonra tek başına bulmaya çalışmaktır."⁽¹⁾

İnsanın kendini gerçekleştirme için tüm gereksinimlerinin karşılanması, toplumsal bir varlık olarak saygı görmesi, yeteneklerini özgürce geliştirip insanlık yararına kullanabilmesi gereklidir. Bu yolu tıkayan engellere karşı durmak tarihsel bir görevdir. Bugün yeryüzünde kendini gerçekleştirebilme umudu bir yana, üzerinde yaşayabileceği bir toprak parçasından yoksun, sığınabileceği bir ülke, barınabileceği uygun bir sosyal çevre arayan yığınla vatansız insan vardır. Adlarına "MÜLTECİLER" dediğimiz bu insanlardan bazıları dünyaca ünlüdürler. Dante, Rousseau, Chopin, Brecht, Hugo, Einstein sadece birkaçı. Onlar düşünceleri ile, buluşları ile, yaratırları ile insanlığa ve kendilerine kucak açan ülkelere paha biçilmez değerler kattılar. Nazi rejimi altında yaşamaktansa 100.000 vatanşası ile birlikte vatanını terkeden, ancak halkından kopmayan, halkına duyarsızlaşmayan iki Nobel ödüllü ozan ve oyun yazarı Bertolt Brecht, "Hitler'in zaferini müjdeleyen her haber bülteni ile bir yazar olarak değerimi yitiriyordum"⁽²⁾ diyordu.

Bu sayımızda; Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)'nin aylık yayın organı "REFUGEES" dergisini tanıtmak istiyoruz. İngilizce, Fransızca, İspanyolca olmak üzere üç dilde yayınlanan "REFUGEES" (MÜLTECİLER) dergisine, dergimizden sağlayabileceğiniz formu doldurup,

Kaynakça
"Refugees" Dergisi

1. Mayıs 1986, Sayı 29
2. Haziran 1986, Sayı 30

3. Ekim 1984, Sayı 10
4. Ağustos 1986, Sayı 32

Yitirdiklerimize yeniden ulaşmak için bütün gücümüzle savaştığımız zaman gerçek yurtseverler oluruz."

Alcibiades

UNHCR- Palais des Nations, CH-1211, Geneva 10, Switzerland adresine postalamak yolu ile ücretsiz abone olabilirsiniz.

UNHCR, (sayıları 10 milyonu aşan Filistinli mülteciler hariç; Filistinlilerle Birleşmiş Milletlerin bir başka birimi, UNRWA ilgileniyor.)⁽³⁾ dünyadaki tüm mültecilerin sorunları ile ilgilenen bir kuruluş. Amaçları; insan haklarının bir parçası olan mülteci haklarını korumak, bu konuda uluslararası destek sağlamak, doğup büyüdükleri topraklardan koparılan bu insanlara eğitim, yerleşim, iş güvenliği verebilecek ve bir an önce kendi güçleri ile yaşamlarını sürdürebilecek aşamaya gelmeleri için sığınma hakkı tanıyan ülkelere yardımda bulunmak.

UNHCR'nin yardımları kimi zaman mültecilerin vatanlarına geri dönmeleri, kimi zaman bir ülkede yerel entegrasyon, kimi zaman da bir başka ülkede yerleşmeleri biçiminde gerçekleştirilmektedir.

Antik Yunan Çağında yaşayan ve yenilgiyi hazmedemeyerek gönüllü sürgüne giden bir başka mültecinin, Atina'lı savaşı Alcibiades'in yeryüzünde vatanlarından koparılan insanlar varolduğu sürece anlam taşıyacak olan ve kimileri için bir yaşam ilkesine dönüşen sözleri ile bitirelim:

"Yurtsever olmanın kriteri, elimizden zorbalıkla alınan topraklarımıza duygusal bağlılığımız değildir. Yitirdiklerimize yeniden ulaşmak için bütün gücümüzle savaştığımız zaman gerçek yurtseverler oluruz." ⁽⁴⁾

Çetaw N.

KAFKAS TARİHİNE KATKILAR!

- **Ayvazoğlu:** "Sizce Batı, müslümanları Sovyetler Birliğinin yumuşak karnı olarak mı görüyor?"

- **Benningsen:** "Bu yumuşak karnın meselesi bundan 10 yıl öncesine kadar yoktu. Fakat bu görüş aydınlarda değilse de, politikacılarda güçlenmektedir."

1984 Yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Asya-Afrika Araştırmaları Grubu adında bir grubun oluşturulduğu ilk yayınları (Rusların Orta Asyayı Ele Geçirmeleri) ile öğrenildi. Araştırma grubu bu ilk yayınlardan sonra, seri bir biçimde, birçok broşür yayınladı. Bunların bazıları da Kuzey Kafkasya'ya ilişkindi. 19. Yüzyıl seyyahlarına göre Orta Kafkasya'da Din, Marks'ın Ruslar ve Müslümanlar Hakkında yazdıklarından Seçmeler, Kafkaslarda Müslüman Gerilla Savaşı (1918-1928), Kafkaslarda Ateş ve Kılıç, 19. Yüzyılda Kuzey Kafkasya Dağ Köylülerinin Direnişi v.b. Kuzey Kafkasyalılara ilişkin araştırmaların Türkiye'de bir Üniversite ve bilim adamları tarafından yapılması sevindirici bir gelişmeydi. Fakat ODTÜ'de Tarih Bölümü yeni kurulmuş ve yayınlardan çıktığı 1984 yılında ODTÜ 1984-1985 yılı kataloğuna göre öğretim kadrosu bir profesör ve dört doçentten oluşmaktaydı. Yayınlanan broşürlerin hepsinin çeviri olması da ODTÜ'de yeni araştırmaların yapılmadığını ve gelişmeyi sevindirici olmaktan çıkarıp üzerinde düşünülmesi gerekli bir konu olduğunu göstermekteydi.

Nokta Dergisinin 22 Haziran 1986 tarihli

sayısında "ODTÜ'de CIA parmağı"⁽¹⁾ başlıklı yazısı olaya yeni bir boyut kazandırdı. Nokta "Ortadoğu Teknik Üniversitesi bünyesinde oluşturulan Asya-Afrika Çalışma Grubu, iki yıldan buyana, aralarında CIA ajanı oldukları söylenen bazı kişilerin de bulunduğu yazarların makalelerini kitap halinde yayınlıyor. Bu ilginç kitaplar hakkında gerek öğretim üyeleri, gerekse çalışma grubu bilgi vermekten kaçınıyor." diyor ve öğretim üyeleriyle yaptıkları görüşmeleri yayınlıyordu. Profesör Ömer KÜÇÜKOĞLU (ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı) amaçlarının "Asya-Afrika üzerine yazılan makalelerin Türk okuyucusuna kazandırılması" ve "bölge araştırmaları konusunda uzmanlaşmak" olduğunu noktaya açıkladı. Noktaya göre bu amaçlar için kurulmuş gruptan pek kimsenin haberi yoktu; "ODTÜ bünyesinde böyle bir grup oluşturulmuştu ama, bundan grup üyesi öğretim üyeleri dışında hemen hemen kimsenin haberi yoktu. Üniversitede görev yapan öğretim üyelerinin çoğu, üniversitelerinde böyle bir grubun bulunduğunu, 1984 yılında basılıp, kendilerine gönderilen broşürlerden öğreniyorlardı." Hatta grubun kurucuları da "grup

çalışmaları hakkında 'ayrıntılı' bilgilere sahip değildi. Örneğin, Nokta'nın broşürler için 'Central Asian Survey' dergisinden hangi makalenin çevrileceğine kimin karar verdiği yolundaki sorusunu Prof. Küçükkoğlu "yanıtlıyamıyordu."

Makalelerin çevrildiği "Central Asian Survey" adlı derginin "özelliği ise gelişmiş Batı ülkelerinin istihbarat örgütleri tarafından finanse edildiği yolundaki iddialardı."

Nokta dergisi Asya-Afrika Araştırma Grubunun işbirliği yaptığı yazarlar hakkında da bilgi veriyordu; "Bu yazarlar arasında 70'li yıllarda Ankara'da CIA istasyon şefliği görevinde bulunduğu öne sürülen Paul B.Henze, 1984 yılında Pentagon için Henze ile birlikte bir Türkiye raporu hazırlayan Marie McNally Broxeu ve Alexandre Benningsen da bulunuyordu".

Kuzey Kafkasyalılarla ilgili yayınları yapanlar da Mary L.Henze, Paul B.Henze ve Alexandre Benningsen'di. Paul B.Henze'nin CIA ile ilişkisini vurgulayan sadece Nokta değildi. "Causus mu, Çığırta mı?"⁽²⁾ başlıklı yazısında Teoman Erel Paul Henzeyi "Amerikan Casusu" diye niteliyordu.

30 Kasım 1986'da Nokta Paul Henze ile bir söyleşi yayınladı.⁽³⁾ Nokta "ABD'de bulunan Stewart Incorporated yayınevini çıkardığı kitabın 382-383'üncü sayfalarında sizin CIA'de general rütbesinde kadrolu olarak görev yaptığınız yazılı" diyordu ve Henze bunun "Moskova yayını" olduğunu bildiriyordu. Bunun üzerine Milliyet Gazetesinde Örsan Öymen "CIA gülünün adı"⁽⁴⁾ başlıklı yazısında Paul Henze hakkında bir başka belgeyi sundu: "CIA gülü Paul Henze, Türkiye konusunda en etkili kişi olduğunu kabul ediyor da, nedense Nokta'nın tüm sıkıştırmalarına rağmen CIA istasyon şefliğini kabul etmiyor. Bu iddialar Moskova kaynaklıymış. Gelelim bir başka kaynak daha var ki; bu kay-

nağın Moskova'ya değil Amerika'ya daha yakın olduğu en azından Genelkurmay Askeri Mahkemesi kararıyla da tescilli" ... "Sanık Savaşman CIA'nın Türkiye'deki çalışmalarına ilişkin örnekler verirken Paul Henze'nin adından da söz etmektedir. Nasıl mı? Şöyle:

— "CIA'nın Türkiye'deki irtibat heyeti başkanı . . . ne zamana kadar?. 1977 Şubatı'na kadar"

Paul Henze'nin Kafkas tarihine katkısı, sadece "Central Asian Survey" Dergisinde 1983 yılında yayınlanan ve 1984 yılında ODTÜ'de basılan dergileriyle kalmamaktadır. O çok daha önce başlamıştır katkılarına.

1950 Yılında Münih'te kurulan Institute for the Study of The USSR (Sovyetler Birliği'ni Araştırma Enstitüsü) nün bir yayını olan The Caucasian Review'da da çalışmalarını yayınlamıştır. (Paul B.Henze, "Un-rewriting" History-The Shamil Problem, sayı 6 yıl 1958)

Kafkas tarihine kimler katkıda bulunmuş; 1950'lerde Sovyetler Birliği'ni Araştırma Enstitüsü, 1983'lerde "Central Asian Survey" Dergisi ve 1984'de ODTÜ Asya-Afrika Araştırmalar Grubu.

Amaç Nedir.?

Tercüman Gazetesinden Beşir Ayvazoğlu "Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları ve Uygulama Merkezi" tarafından düzenlenen "Dünyada ve Türkiye'de Türklük Araştırmaları" konulu sempozyumda dikkate değer bir tebliğ sunan Prof. Dr. Alexandre Benningsen'le Sovyetler Birliğindeki Türk ve Müslüman toplumları hakkında konuşur.⁽⁵⁾ Ayvazoğlu "Sizce Batı, Müslümanları Sovyetler Birliği'nin yumuşak karnı olarak mı görüyor.?" diye sorar. Benningsen ise "Bu yumuşak karnın meselesi bundan on yıl öncesine kadar yoktu. Fakat bu görüş aydınlarda değilse de politikacılarda güçlenmektedir," der. Kısacası amaç, Sovyet rejimini Müslüman halklarla birlikte devirmektir.

Cumhuriyet Gazetesinde Uğur Mumcu'da bir yazısında⁶ "Bu konuda Amerika da araştırmalar yapılmış, ünlü Amerikan dergileri bu konuları işlemişler, CIA görevlileri de, bu konuda yayımlar yapmışlardır. Bu araştırmaların bir tanesi de Türk basınında yayınlanmıştır." der ve Türkiye'nin Sovyetler Birliği'ndeki Müslüman azınlığın çoğunluğa dönüşmesi ve daha sonra da Sovyetlerin Müslümanlar tarafından devrilmesi gibi bir "hayal" içinde olmadığını belirtir. Bu "hayal" yıllarca Kuzey Kafkasyalılara öğütledi ve Kafkas tarihine CIA katkısı bu "hayal" doğrultusunda gerçekleşti. 1950'lerde, soğuk savaş döneminde, Kafkas tarihi bu etkilerle yazıldı.

Görülüyorki Kafkas tarihine yapılan bu katkılar pragmatik tarih anlayışının ürünleridir. Oysa günümüzde bu anlayış yerini bilimsel tarih anlayışına, tarih bilimine bırakmıştır. Tarihimizin somut olgular temel alınarak bilimsel bir yaklaşımla ele alınması, 1950'lerde "Institute of the Study of The USSR" tarafından günümüzde de "Central Asian Survey" ve "ODTÜ Asya-Afrika Araştırmaları Grubu vb." tarafından yapılan katkılardan arındırılması, önümüzde bir görev olarak durmaktadır.

1950'lerde yazılanların 1984'de tekrarlanması bu görevin önemini de arttırmaktadır.

(1) *Nokta*, 22 Haziran 1986 Yıl 4 Sayı 24

(2) *Milliyet*, Teoman Erel, *Teleks, Casus mu, Çığırta mı?*, 8 Ekim 1984

(3) *Nokta*, 30 Kasım 1986, Yıl 4 Sayı 47

(4) *Milliyet*, Örsan Öymen, *Politika Kazanı, CIA Güllünün Adı...* Kasım 1986

(5) *Tercüman*, Beşir Ayvazoğlu, *Haftanın Sohbeti*, 11 Ocak 1987

(6) *Cumhuriyet*, Uğur Mumcu, *Gözlem, Moskova Gezisi...*, 18 Temmuz 1986

— *19. Yüzyıl Seyyahlarına göre Orta Kafkaslarda Din*
Yazan: Mary L. Henze Çeviri: Prof. Dr. Ahmet E. Uysal Yayın No: 11

— *Marks'ın Ruslar ve Müslümanlar hakkında yazdıklarından seçmeler*
Yazan: Paul B. Henze Çeviri: Prof. Dr. Yakup Tekin Kurat Yayın No: 12

— *Kafkaslarda Ateş ve Kılıç 19. Yüzyılda Kuzey Kafkasya Dağ Köylülerinin Direnişi*
Yazan: Paul B. Henze Çeviren: Akın Kösetorun Yayın No: 18

— *Kafkaslarda Müslüman Gerilla Savaşı (1918—1928)*
Yazan: Alexandre Benningsen Çeviren: Akın Kösetorun Yayın No: 15

ŞORA NEGUMUKUE BEÇMIRZA

"Kuzey Kafkasyalılar arasından kendi toplumu için ilk kez yazan bir kişi çıktı."

Met Çunatuko İzzet Paşa

Toplumların çağ-çağ yaşamını, mutluluk ve refahını, yüzyıllarca dinmeyen acılarını, uzun yüzyıllar ara ara devam eden savaşlarını, bu olayların sosyo-ekonomik ve sosyo-politik nedenlerini inceleyen tarih bilimi, geleceğe yönelik plânlama ve politikaların şekillendirilmesi bakımından önemlidir. Kısacası tarih geleceğe ışık tutan en önemli kılavuzdur.

Kuzey Kafkasyalıların yayılmacı, saldırgan, yağmacı, barbar gruplara karşı tarihin her döneminde gösterdikleri direniş ve kahramanlıkları, çeşitli uluslardan yazarları etkilemiş, Kuzey Kafkasya'yı fiziki ve beşeri açıdan ilgi alanı haline getirmiştir. Bu yazarların başında J. Stan Bell, Edmound de LAURIER, Davit OROUHART gelmektedir. Bu yazarların hepsi Kafkasya tarihini ve uygarlığını çeşitli açılardan ele almışlardır. Müsterek özellikleri ise Kafkasyalı olmayışlarıdır. Yazımıza konu olan ünlü tarihçimiz Şora Negumukue Beçmirza ise, Kuzey Kafkasyalıları tarih bilinci içinde anlatan, onların sosyal sorunlarını tarih süzgeci içinde dile getiren ve tarihini yazdığı toplumun içinden gelen ilk yazar olması bakımından önemlidir.

Şora Negumukue 1801 yılında Piyatigorsk (Psıfabe) kenti yakınlarındaki Cuza ırmağı kıyısında Negumukue köyünde doğmuştur. Bü-

yük babası Adıgey yöresinden Kabardey topraklarına göçmüş Abzekh kökenli bir aileden gelmektedir. Annesi Çerkessk yöresinde yaşayan Abazin kökenli Yiymeyl ailesindedir. Eğitimine Arap harfleri ile başlamış, Arapça ve Türkçe'yi bu dillerin edebiyatlarını inceleyecek derecede öğrenmiştir. Daha sonra Kumuk yöresindeki Andrey köyüne gitmiş, 18 yaşına kadar eğitimini bu köyde sürdürmüştür. Bu eğitimden sonra Negumukue, yöresinin dini başkanlığını (Bir nevi müftülük) yüklenmiştir. 25 yaşında iken Volga yöresi 1. Kazak tümeni Komutanı Luçkin'den Rusça öğrenmiştir. Daha sonra Çarlık Rejiminin Kafkasyalılarından toplayıp gözetim altında tuttuğu rehinelere öğretmen olarak atanmıştır. Nalçik'teki bu görevi sırasında, kendi toplumunun, ana dilinin, sanatının, tarihinin derlenip, yazıya geçirilmesinin gerekliliği bilincine varmıştır. Yetişme ve bilinçlenmesinde ünlü Rus Ozanı Kont Aleksandır PUŞKİN ve sık sık mektuplaştığı kişisel dostu LERMONTOV'un etkisi büyüktür.

Negumukue'yi 1830—1835 yılları arasında Petersburg'da Çar'ın özel muhafız birliklerinde görev almış olarak görmekteyiz. Polonya ile yapılan savaşlarda teğmen rütbesi ile ordu da görev yaptığı bilinmektedir. Bu savaşlardan

sonra askeri görevini bırakarak Anayurdu'na yararlı olabile düşüncesi ile Nalçık'e döndüğünü görüyoruz. 1838-1843 yılları arasında Kabardey Bölgesi Askeri Mahkemesi Sekreterliğini'de yürütmüştür. Bu görevlerinin yanı sıra uzun yıllar üzerinde çalıştığı "Adige Halkının Tarihi" kitabını 1842 yılında tamamlamıştır. Kitap Rusça olarak yazılmıştır. Ancak, hayatta iken bastırılmamıştır. Aradan uzun yıllar geçtikten sonra oğlu Yevristan tarafından Piyatigorsk'ta 1861 yılında bastırılmıştır. Uzun süre kaybolan bu baskı yapılmamış olsa idi bu eşsiz bilgi kaynağı insanımızın elinde bulunmayacaktı.

Paris'te bulunan Kafkas Eserleri Kurulu Başkanı ve Paris Asya Derneği üyesi Adolph Berge 1866 yılında Negumuke'nin kitabını düzelterek Almanca'ya çevirmiştir. Daha sonra kitabın Fransızca çevirisi de yayınlanmıştır. Bu kitaptaki tarihi bilgilerin kaynağı toplumun uzun yüzyıllar koruduğu tarihi olay anlatımı yetenek ve geleneğidir. Bu anlatımları Karamzin'in "Rusya Ülkesi Tarihi" yapıtında-

ki, aynı konuda ve esası değişmeyen olaylarla karşılaştırarak tarihsel bir gerçekçiliğe ulaşmıştır. Kitap okunurken anlatılan olayların çağdaş ve komşu toplumlarla da ilgisini inceleme olanağı doğmaktadır. Bu olanak, ise Hun, Goth, Avar, Hazar, Slav, Tatar ve Moğol toplumlarının tarihini de öğretmektedir.

Negumukue kitabını tamamlayınca, Petersburg'taki Çarlık Bilim Akademisi'ne sunmak istemiş, masrafları Çarlık Hükümeti tarafından karşılanmak sureti ile ve Çar fermanı ile başkente çağrılmış, ancak hasta bünyesi böyle bir yolculuğa katlanamamıştır. Kısa bir süre sonra 1844 yılında Piyatigorsk kentinde kaplıca tedavisi görürken kalp rahatsızlığından kısacık yaşamını noktalamıştır.

Ünlü tarihçinin değeri yıllar sonra anlaşıl-
mıştır, Kuzey Kafkasya Tarihinde hak ettiği düzeye yerleşmiştir. Bugün Kabardey Balkar Özerk Cumhuriyetinin Zeyko (Hatukşukoy) köyünde bulunan heykeli ülkenin kültür simgesi haline gelmiştir.

Yismeyl ÖZDEMİR

BEÇMIRZA

MITOLOJİ

NART SOSRIKUA

Sosrikua'nın bir kaya parçasından doğuşu Grek Mitolojisindeki "Cyclop" ve Türk Destanlarındaki "Tepegöz"ün doğuşu ile benzerlik taşır. Bu üç destan kahramanlarının doğuşu taş orijinli bir motifte birleşmiştir.

Kuzey Kafkas Halk Destanlarının ünü en yaygın kahramanıdır Sosrikua. Her çağda, her periyotta Nart Destanlarının bilinen kahramanıdır. Diğer kahramanlardan hiç biri Sosrikua kadar ünlü değildir.

Sosrikua'nın doğuşu ile ilgili öykü çok ilginçtir. Bu öykünün orijinal anlatımını tüm detayı ile bu sayıda vermekteyiz. Ancak, kısa da olsa burada olaya değinmeyi yararlı bulmaktayız. Ünlü Nart kadın kahramanı Seteney Guaşe, Baksan ırmağı kıyısında çamaşır yıkarken Nart'ların sığırtmacı onu görür ve güzelliğine vurulur. Fırlayıveren aşk oku karşı kıyıda, üzerinde çamaşır yıkanan taşa düşer. Taş birden ısınır ve büyümeye başlar. Seteney eteğine sardığı taşı Nart Tlepş'in dökümhanesine götürür. Tlepş büyük çekici ile taşı kırar. İçinden ateş saçan, kor halindeki Sosrikua çıkar. Bu nedenle Nart Tlepş ile Seteney Guaşenin oğlu sayılır Nart Sosrikua.

Sosrikua'nın bir kaya parçasından doğuşu Grek Mitolojisindeki "Cyclop" ve Türk Destanlarındaki "Tepegöz"ün doğuşu ile benzerlik taşır. Bu üç destan kahramanlarının doğuşu taş orijinli bir motifte birleşmiştir.

Sosrikua isminin etimolojik araştırması da, doğuşunu anlatan öyküyü tamamlamaktadır. Kabardey-Besleney-Abazin deyişyle "SOS-

RIKUA", Abzekh-Bjeduğ-Şapsığ-Hatukay vb. grupların dilinde "SAWSIRIKO" olan ismin hece hece bölünerek incelenmesi yukarıdaki savamızı doğrulamaktadır. Şöyleki;

— So-sı-rı-kua veya Saw-sı-rı-ko sözcüğün-

de;

S bıçak veya kılıç anlamındadır.

V (Vo) Vurmak, ateş etmek anlamında-

dır.

Sır-Stır Sıcak, yakan anlamındadır.

Kue-Ko Oğul anlamındadır. Kişi veya aile isminin sonunda kullanılan bir takıdır.

Adige diyalektlerinde Sosrikua isminin anlamını yukarıdaki bölmeye göre ele alırsak;

Saw-sır, Şave s-tır Sıcak çocuk, ateş saçan, yakan erkek çocuğu anlamına gelir.

Nart kahramanlarının en ünlüsüdür demiş-tik. Sosrikua için. Onsuz Nart öyküleri çok yavandır. Bu destan kahramanımız öykülere o denli damgasını vurmuştur ki; başka uluslar-da Prometheus veya Akhilleüs olmuştur. Biraz da Adonis'tir Sosrikua'mız, Grek Mitolojisinde.

İnsanoğluna sunduğu yararlı buluşları nedeni ile Çağ-çağ, kuşakların gönlünde yüzyıllardır taht kurmuştur. Ateşi, darı tohumunu halkına getirmiş, şarap mayalamasını onlara

öğretmiştir. Sosrıkua ile ilgili dizelerde Kuzey Kafkasya boyları söze "Sosrıkua yiğidim, Sosrıkua oğlum, Sosrıkua ışığım" nitelemeleri ile başlar.

Tarırlardan ateş çalarak insanlığın uygarlık aşamalarında yerine getirdiği görevi Grek'lerin Prometheus'una benzer. Ancak, ateşi insanlar için çalan bir kahramanın daha ismi geçer Nart Destanlarında, Nesren Jake. Nesren Jake ile Sosrıkua çoğu destanlarda aynı motifte birleşirler. Çelikten vücudu, etten kemikten dizkapakları ile bir yerde Akhilleus'un ta kendisidir. Tlepş'in demirci çekici ile ateş saçarak doğan kahramanımız, dizinden maşa ile tutularak suya daldırılmış ve vücuduna su verilerek çelikleştirilmiştir. Düşmanları onu insan yapısı taşıyan dizlerinden vurmak isterler. Maşanın altında kaldığı için su ile temas edememiş, çelikleşemediği için et ve kemik olarak kalmış dizlerinden . . .

Aynı şekilde Akhilleus'un annesi Tanrıça Thetis oğlunu doğurunca yıkamak için Styks ırmağına batırmış, böylece onu silah işlemez hale getirmiştir. Ancak annesinin eli altında kalan topukları su ile temas etmediği için et ve kemik olarak kalmıştır. Troya (Truva) kuşatmasında Hektor'un attığı okun topuğuna değmesi ile ölmüştür.

Anlatan: Şarmat İsa, 70 Yaşında Gumlookit (Krasny—Vostok) köyünde doğmuştur. 8.10. 1987 yılında aynı köyde Meremkuil Vladimir tarafından derlenmiştir. (Meremkuil Vladimir'in Nartı, Abazinsky Narodny Ep adlı yapıtından alınmıştır.)

Çoğu destanlarda Sosrıkua, atılgan, gençliğin verdiği coşku içinde pervasızdır. Ancak, onu sınırlayan temkinli, yaşlı Nart'lar vardır. Wezirmes, Tlepş gibi. Annesi Seteney Guaşe, genç Sosrıkua'yı bu yaşlı Nart'lara teslim etmiştir. Ateşin devlerden tanrılardan kaçırılması, darı tohumunun halka verilmesi, şarap mayalanmasının halka öğretilmesinden tutunda, Nart Tlepş'in orağı bulmasına dek Nart halkının uygarlık aşamalarında Nart Sosrıkua'nın büyük katkıları vardır. Atı Tıgıwjer, denizaltı tanrıçası Psitha Guaşe tarafından Nart kahramanı Pice'ye armağan edilen kanatlı atın yavrusudur. O'nunla bir sıçrayışta Kafkasların en yüksek doruklarına, Oşhamafe (Elbruz)'ye ulaşır. Savaşlarda Nart'ların önünde uçarak düşmana saldırır.

Sosrıkua motifi, şu veya bu isim altında, hangi adla olursa olsun, ilk çağ ozanlarından Homeros, Aışkilius'tan, Tefvik Fikret'e kadar ozanların şiirlerinde değişmeyen, eskimeyen bir kaynak olmuştur. Başka bir deyişle, uygarlığın, yeniliklerin simgesi olmuştur. Dünya mitolojisi ve literatüründe günümüze dek yaşayagelmiştir. Bu destandan esinlenerek sahneye uygulanan Kabardey-Balkar Operasında halka sunulan aynı isimli bale yapıtına da konu olmuştur.

Yismeyl ÖZDEMİR

—SOSRIKUA 'NIN DOĞUŞU—

Seteney bir gün çamaşır yıkamak için eşyalarını toplayıp ırmağın kıyısına iner. İşi ile uğraşırken karşı kıyıda sürüsünü ırmağa indiren Nartların sığır çobanı görünür. (Seteney çok güzel, sevilen, beğenilen bir kadındı, henüz evlenmemişti) Çoban, Seteney Guaşe'yi tanıır, Sevgi duyguları damar damar ayağa kalkar, benliğini aşk ve sevgi sarar. Güzel kadına vurulur; "Ey yeryüzünün tek yaratığı, güzeller güzeli. . ne olur. . aç gözlerini ve bir defa olsun yüzüme bak. . ." der.

Çoban karşı kıyıda yüksek bir yarıda beklemekte, Seteney ise taşın üzerinde çamaşır yıkamaktadır. Çoban konuşmasını sürdürür; "Güzeller güzeli, bana bakmakla bir şeyin eksilmez, kaldır güzel gözlerini ne olur. . ."

Seteney'in güzelliğine daha fazla dayanamayan çoban aşk okunu fırlatır. Seteney'in üzerinde oturduğu taşta gelip yapışır. Olay Seteney'i çok üzer hemen eşyalarını toplayarak yola koyulur. Taşa yapışışı gören çoban Seteney'in arkasından bağırır; "Ey, ey, Seteney. . . çoluğun çocuğun yok, taşı bırakma, al götür, ileride belki bir çocuk doğar bu taştan. . . Olur ya, bakarsın Nartlara yararlı bir insan olur"

Seteney çobanın sözünü tutar, taşı alıp evine götürür. Olaydan da kimseye söz etmez. Taşı yatağa yatırıp sıcak keçelere sarar. Taşa hergün özenle bakar. Taş giderek şişer, büyür. Taş büyüdükçe Seteney onu ısıtır. Taştan sesler gelmeğe başlar. Aylar geçer, büyüme devam etmekte, Seteney'in kuşkuları giderek artmaktadır. "Bu taşı gözetleyeyim" düşüncesi ile başından ayrılmaz olur. Kendir ipleri ile bağlar, bir gün içinde ipler kopup parçalanır, Seteney anlar ki taş halâ büyümekte. . .

Dokuz ay dokuz gün geçer aradan, dokuzuncu gün taş dokunulmayacak kadar ısınır.

(Abazin Teksti, Aşiwua Diyalekti ile anlatılmıştır.)

Anlatan: Şarmat İsa, 70 Yaşında Gumlookit (Krasny—Vostok) köyünde doğmuştur. 8.10.

Yanmaya başlar. Seteney olayı dostu Demirci Tlepş'e anlatmayı düşünür. "Bunun günü dolup erişti, ne yapmalı" der. Artık taştan sesler ve gürültüler iyice duyulmaktadır. "Ne yaparım şimdi, ya kendiliğinden çatlayıp doğarsa. .? Tlepş'i de inandıramazsam bana Nartlardan artık kimse inanmaz. Hatırımı yıkmaz Tlepş, götürüp taşı kırdırırım" diye kendi kendine söylenir. Tlepş'in dökümhanesine gider. "Gel gel, hoşgeldin, buyur Seteney. ." diyerek Tlepş onu içtenlikle karşılar.

"Geldim Tlepş ama gelişim çok üzücü. Senden bir dileğim var, bana en büyük iyiliği yaparsın, eğer beni Nartların diline düşürmezsen. diyerek Tlepş onu içtenlikle karşılar.

"Kurtar beni bu dertten" der ve olayı olduğu gibi anlatır.

Tlepş:—"Ey Seteney, benim yaşamım Nart toplumuna hizmet içindir, emret, sana yapabileceğim birşeyi esirgemem" der, ve sürdürür: "Çabuk git, taşı al, buraya getir" Tlepş'in sözlerini sevinçle karşılayan Seteney bir koşu gidip taşı getirir.

Tlepş bir gün süre ile taşta vurur, koca çekici onu, bir gün içinde zor çatlatır. Taş yarılır, içinden Sosrıkua fırlar, gözlerini açar yeryüzüne. . . Seteney sevinçle çocuğu kapar, ama ona dokunamaz, elleri yanar. Eteği ile sarıp sarmalar. Eteği yanıp kopunca çocuk da yere düşer.

Tlepş maşası ile Sosrıkua'yı dizlerinden yakalayıp suya daldırır. Sulardan yükselen buğu dökümhaneyi doldurur. Tlepş Sosrıkua'yı yedi kez suya daldırıp çıkarır, Vücudunun her yeri çelikleşirken maşanın altında kalan dizkapakları et ve kemik olarak kalır. Seteney Sosrıkua'yı alıp evine döner.

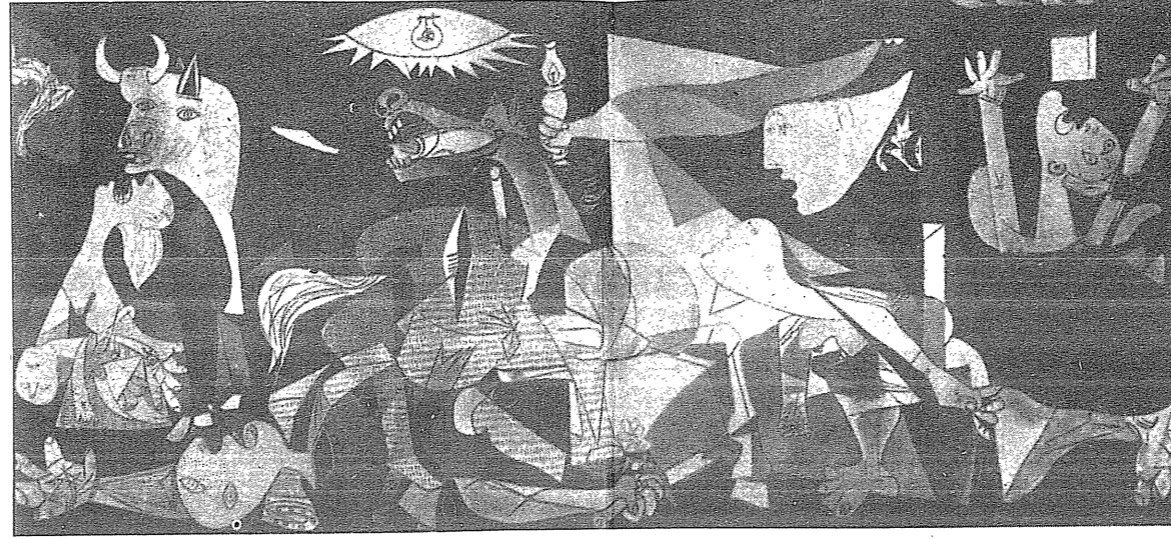
PABLO PİCASSO ve GUERNİCA

Malagalı anne-babadan doğan Picasso,

Franco faşizmine karşı Cumhuriyetçilerin yanında yer aldı.

Pablo Picasso 25 Ekim 1881 yılında Malaga'lı anne-babadan dünyaya geldi. İlk eğitimini ressam ve öğretmen olan babasından aldı. Genç yaşta İspanya sanat çevresinde kendisini tanıttı. 1900 yılında çalışmalarını geliştirmek üzere Fransa'ya gitti.

Bu yıllar İspanya Sömürge İmparatorluğunun çökmeye başladığı yıllardı. 1898 yılında, ABD savaşı sonunda, İspanya savaş gemisi filosunu kaybetti ve Küba'dan çıkmak zorunda kaldı. İspanya'daki bu gelişmeler sonunda, 1931 yılında yapılan belediye seçimlerini büyük şehirlerde Cumhuriyetçiler kazandı. Alfonso XIII tahtını bırakıp yurt dışına kaçtı. 14 Nisan 1931'de Madrid'de Cumhuriyet ilan edildi. İspanya'da gerici güçler Cumhuriyetçilere karşı örgütlendiler. 17 Temmuz 1936'da Fas, 18 Temmuz'da İspanya'daki garnizonlar ayaklandı. Ayaklanmanın önderliğini General Franco yapıyordu. Böylece bir milyondan fazla insanın öldüğü İspanya iç savaşı başladı. Katalonya ve Bask Halkı kendilerine

“Sanatsal Yarattı asıl gerçeğe doğru bir gedik açmadır.”

özerklik hakkı tanıyan Cumhuriyetçileri desteklediler. Bir çok büyük devlet İspanya iç savaşında taraf oldu. İngiltere, Fransa ve SSCB. Cumhuriyetçileri, İtalya ve Almanya'da Franco'yu desteklediler.

27 Nisan 1937 günü Nazi bombardıman uçakları Guernica kentini bombaladılar. “Franco, Guernica kentini yok etmeyi kafasına koymuştu, çünkü Guernica ‘Kutsal Meşe’denilen bir

ağacın burada bulunması nedeni ile Bask'luların ulusal kutsal yeri ve Bask özgürlüğünün bir simgesiydi. Bask özgürlüğünün simgesi Guernica yerle bir edildi ve binden fazla savunmasız insan katledildi. Bask halkını ve demokratik taleplerini tanımayan Franco “Böyle bir bombardımanın ‘asla olmadığını’ ileri

KAFDAĞI

sürdü” ve “uzun diktatörlüğü boyunca olayla ilgili bütün anıları silip yoketmeye” çalıştı.

Gelişen olaylar Picasso'nun düşüncelerini de etkiledi. “Franco'nun Rüyası ve Yalanı” adlı yapıtı Picasso'nun İspanya iç savaşına karşı ilk tavır alışiydi. Picasso 26 Nisan Guernica baskınından sonra, Paris Dünya Sergisinde İspanyol pavyonuna konmak üzere, 1 Mayıs'ta Guernica üzerinde çalışmaya başladı. “Picasso'nun yaptığı bu resim sayesinde Guernica adı, hava savaşı ile tedhişe maruz bırakılan sivil halkın çektiği acıların sembolü” oldu.

“Guernica” uzun yıllar İspanya'daki kamu özgürlüğünün kıstası olarak kaldı. Çünkü Picasso resmi için şunları söylüyordu; “İspanya Cumhuriyetinin malıdır ve bu ülkeye ancak kamu özgürlükleri yeniden sağlandığı gün girebilir.” Ve Guernica “Yıllar sonra İspanya'nın başkenti Madrid'deki Prado Müze'sinde yerini aldı.”

1. PICASSO, Wilfried Wiegand, Türkçesi Canan Dövenler, Alan Yayıncılık, 1985. 2. Cumhuriyet, 3 Mayıs 1987, "Kentin Nazilerce bombalanışının 50. yılında Baskların isteği "Guernica" Guernica'ya geri verilsin. 3. Meydan Larousse

DİNAR YAPAĞLI KÖYÜ

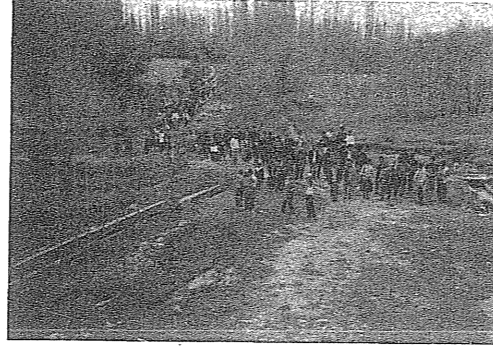

Dinar'a bağlı YAPAĞLI köyünde 23 Nisan 1987 günü bir piknik gezisi düzenlendi. Geziye Konya, Afyon, Eskişehir ve bu illere öğrenim yapmak, çalışmak için gelen hemşehrilerimiz katıldı.

Yapağlı yaklaşık 60 haneden oluşan bir Şapsığ köyü. Geleneklerinin bir kısmını değişik biçimlerde uygulamaya başlayan bu köyümüzde benî en çok sevindiren olay konuştukları Şapsığ dilini çok iyi koruyabilmiş olmaları. Köy düz bir arazi üzerinde kurulmuş. Akdeniz iklimi hakim. Her tarafı yemyeşil. Bol su yaşamı simgeler gibi. Köyde yaşayanların geneli çiftçilikle uğraşüyor. Köy gençlerinin büyük bir kısmı öğrenim için köyden ayrılmışlar. Öğrenim görenler genellikle dışarıda kalıyor, köye dönmüyorlar. Genç kızlarda ise okuma oranı oldukça düşük.

Köy hakkında çok özet bilgiler sunduktan sonra geziyi anlatmaya çalışacağım.

Gruplar, Yapağlı'ya taşıklardan inip yürüyerek girdiler. Karşılıyıcılar genellikle kız-erkek gençlerden oluşmuştu. Yemyeşil bir köy meydanında yaşlılar bekliyorlardı. Doğal olarak uzunca süren bir tanışma töreni yapıldı. Köyden olan katılımlarla büyüyen grup su başı diye adlandırılan güzel bir piknik yerine ulaştı. Daha önceden hazırlık yapılmış, geniş

bir sohbet alanı kurulmuştu. İp atlayan, top oynayan, müziklerimiz eşliğinde oyunlarımızı oynayan gençler görülmeye değer bir manzara oluşturmuşlardı.

Bir müddet sonra yemek hazırlıkları başladı. Yine önceden hazırlanılmıştı. Genç kızlarımız kısa sürede genç delikanlıların da yardımı ile yer sofralarını hazırlamışlardı bile. Thamate'mizin konuşması ile yemeğe başlandı. Yemekten sonra okul bahçesinde başlatılan düğünde geziye katılanlar daha yakından tanışma imkanı buldu. Değişik yörelerden geziye katılan hemşehrilerimiz kendi bölgelelerinin oyunlarını sundular.

Ardından günün önemini belirten konuşmalar yapıldı. Konuşma sonrası köy gençlerinden bir arkadaşımız duygularını, yazmış olduğu şiirlerle dile getirdi.

Gitme saatimiz geldiğinde garip bir burukluk kapladı içimizi.

Herkes birbirinden adreslerini alıyor, kısa bir günde oluşturulan dostlukların devam etmesini diliyordu.

Umarım bundan böyle, her yıl bir başka köyümüzde, daha çok katılımla daha mutlu günler birlikte yaşanır.

Sijaje Mehmet İNANIR

KAFKASYA'DA
ADİGE EVLENME TÖRENLERİ

Ia. S. Smirnova

Adige Evlenme Törenlerinin Yeni Özellikleri

İngilizce baskı: "New Features of the Adygei Wedding Ritual", Introduction to Soviet Ethnography, (Editörler: Stephen P. Dunn ve Ethel Dunn), Berkeley:

Highgate Road Social Science Research Station, Inc. (1974)

Rusca Baskı: Sovetskaia etnografiia, 1962, No. 5

SBKP Programı'nda belirtildiği gibi "sosyalist ulusların gelişimi ulusal geleneklerin donup kalmadığını göstermiştir. Ulusal gelenekler eski - tarzda ve yeni yaşam biçimine uymayan herşeyden sıyrılarak değişirler, geliştirilirler ve daha yaygınlaşırlar" (SBKP, 1962:115). SSCB'ndeki her milliyet kültürel ve toplumsal yaşamın bütün alanlarında bu süreçten geçmektedir. Bu değişiklikler Adige milliyetinin evlenme törenlerinde özellikle belirgindir. Günümüzde bir çok ailede uygulandığı haliyle geleneksel Adige düğünü iki ana Adige yerleşim bölgesinde, 1. Kuban-Adige Özerk Bölgesi- ve 2. Kara Deniz Bölgesi'nde -Krasnodar ilinin Tuapse ve Lazarevskoje bölgeleri- farklılıklar gösterir. Törenler, bazen, eski Adige kabile geleneklerindeki farklılıkların yansımaları olarak yöreden yöreye, hatta köyden köye farklılıklar gösterir. Bununla beraber, düğünün biçimi, her yerde kızkaçırma ve aşağıda özetlenen (diğer) ilkeler tarafından belirlenmiştir.

1. Evlenme teklifi müstakbel damat adına bir arkadaşı - aracı ("tlık'ue)- tarafından yapılır. ("tlık'ue") görüşmelerini kızın ebeveynlerinden saklı tutarak yapar.

2. Yüzüklerin verilmesi ("awuj") veya evlenmek için yazılı sözler bile tlık'ue aracılığıyla veya seyrek olarak aracısız verilir. Kızın evinden kaçacağı gün genellikle bu arada saptanır.

3. Kız kaçırma ("nyseshche kuachekh") müstakbel damat ve arkadaşları tarafından (kızın ailesinden habersizce) gerçekleştirilir. Kız kaçırılırken bir masanın üzerine kızın ebeveynleri için sembolik bir fidye (genellikle 10 rubleden az) bırakılır. Daha sonra ebeveynlerden, tlık'ye aracılığıyla, kızlarının evlenmesine izin vermeleri istenir.

4. Bir-iki hafta kalmak üzere müstakbel gelin damadın bir arkadaşının veya akrabasının evine ("teşerup") götürülür. Bu dönemde gelin evsahiplerinin vesayetinde ("p'ur") kabul edilir. Daha önceleri evlenme defteri ("nekkykh") bu evde imzalanırdı. Bu nedenle damat müstakbel gelin eve geldiği andan itibaren "koca" olarak kabul edilebilir ve akşamları karısını ziyaret edebilir(di). Bazen bu, kız ve nişanlısının ayrı ayrı gittiği ZAGS'da /Hayati İstatistikler Bürosu/ evlenme defterinin imzalanmasından önce olur. Fakat genellikle ZAGS'a gidilmesi bütün evlilik törenlerinin tamamlanmasından sonra gerçekleştirilir. Gelin her zaman analığının (foster parents) evinde kalır ve işe bile gitmez. (1) Gelin çalışmaya ancak evlendikten bir-iki ay sonra başlar.

5. Gelin, kocası ve (gelinin/damadın) arkadaş ve akrabaları tarafından düğünden belirli bir zaman önce damadın ailesinin evine ("niseyşeç") götürülür. Gelin, saklı olarak kalacağı ve kendisi için özel olarak hazırlanmış bir odada ("lağune", "nisewun") kalır. O günden sonra gençler her akşam eve oyun oynamaya gelirler. Yaşlıların da oynamaya geldiği olur.

6. Gelinin kocasının ailesinin evine gideceği zaman damat da arkadaşlarından veya komşularından birinin evine taşınır. Damat, arkadaşının evinde, kendi ebeveynlerine ve yaşlı akrabalarına görünmez. O da kaldığı evin vesayetinde "p'ur" olur.

7. Son hazırlıklar düğünden bir gün önce yapılır: damadın bir kaç akrabası köydeki herkesi düğüne davet eder; bütün akrabalar düğün ziyafeti için yiyecek, para ve düğünde verilme üzere, hediyeler getirirler. Genellikle bu gün damadın arkadaşlarının eşliğinde eve dönüş merasimi ("şawoyişej") gerçekleşir.

8. Düğün ("nısaşe cegu.") Kuban bölgesinde cumartesi akşamı, Karadeniz Bölgesi'nde pazar günü olur. Düğünün usulü titizlikle düzenlenir: genel organizasyon damadın yaşlı akrabalarından veya köydeki saygın yaşlılardan biri tarafından yapılır. Ayrıca bir ara-yönetici ("ceguak'ye") ve yardımcı ("Hatıyak'ue") vardır. Düğün harmonikaların ve bir çeşit kastanetin ("nıseyiş Wored") eşliğinde oynanarak başlar. Erkekler ve evlenmemiş genç kızlar oyunlara katılırlar. Evli kadınlar sadece oyunları seyredebilirler. Bunları diğer düğün törenleri izler. Son olarak yaşlılara, diğer erkeklere, kadınlara gençlere ve çocuklara düğün yemeği verilmesiyle ziyafet başlar. Karadeniz Bölgesi'nde ziyafet bazen düğün merasimlerinden önce de olur.

Oyunların ortasında "ceguak'ue" gelinin takdim merasimini ("nıseyiş") duyurur. Duvağıyla yüzünü örtmüş olan gelin lagune'den dışarı çıkarak misafirlere takdim edilir. Misafirler miktarı "ceguak'ye" tarafından belirlenen bir (kurtarmalık) parası verilir. Ceguak'ue'ye ve müzisyenlere hediyeler verilir.

Bundan sonra gelin aile odasına (eskiden "biyüük ev'e) girme merasimi ("wuneshkhomyişen") için eve götürülür. Karadeniz Bölgesi'nde damadın akrabaları hediye alıncaya kadar gelinin yolunu keserler. Aynı şey, evde, aile odasının kapısında da olur. Kapı eşliğinde gelinin ayakları altına bir örtü serilir; Kara Deniz Bölgesi'nde yere bir süpürge de bırakılır. Gelin bu süpürgeyi yerden alır ve odanın köşesinde ayakta durur. Odada gelinin duvağı açılır, başına şekerleme atılır ve dudakları bir yağ ve bal karışımı ile kapanır; Kara Deniz bölgesinde erkeklerden biri tören ekmeği ve akdarı bozası kasesi üzerine dua eder. Kara Deniz bölgesindeki bazı köylerde bir kadın düğün şarkısı söyler ve kızlar ile damadın akrabaları nakaratları söyleyerek gelinin etrafında dans ederler. Daha sonra gelin tekrar lagune'ye alınır.

Eğer damadın ninesi yaşıyorsa, gelinin aile odasına giriş merasimi, ilk başlarında, ninenin evden kaçışı ve tekrar eve dönüşü ("nwojedzin") merasimi ile kesilir. Eski elbiseler giymiş, omuzlarında koyun postu, arkasında ye-

ecek dolu bir sepet ve elinde yay ve oklarıyla nine, gelinin kendisini evden kovduğunu söyleyerek ve oklarıyla yolunu açarak sokağa fırlar. Gelinin getiren bir kalabalık kendisini izler. Gelin nineye yanlış davrandığı için azarlanır; kalabalıktan bazı insanlar, gelin adına, nineye bazı hediyeler verirler ve eve dönmesi için rica ederler. Sonunda yaşlı kadın ricaları kabul eder ve eve döner. Bazı bölgelerde damadın dedesi de bu merasime pasif olarak katılır.

Bu merasimden sonra gelin, damadın yakın akraba (bazen komşu ailelerine de) ailelerine tanıştırılır. Bu, temelde, gelinin kocasının evindeki aile odasına girişindeki merasime benzer fakat biraz daha basittir. Bütün bunlardan sonra, gelin, kayınvalidesi hariç, bu ailelerdeki yaşlı kadınlara görünebilir. Gelinin kayınvalidesine görünebilmesi düğünden sonra ayrıca yapılan özel bir törenden sonra mümkün olur (Smirnova, 1961).

Gelinin ebeveynleri ve yakın akrabaları düğüne katılamazlar. Damat da düğünde görünmez. Damat komşu evlerden birinde saklanır.

9. Gelinin eşyaları (beraberinde getirmiş olduğu bir-iki kazak, elbiseler, ayakkabılar, vb.) düğünden bir gün sonra, veya bazen düğünün son günü, damadın yakın akrabalarına dağıtılır. Bu dağıtım işlemi ("nısetin") bazen eşyaların eleştirilmesi ve genç kadına sitem edilmesiyle beraber yürür.

10. Yeni gelinin ebeveynlerinin evini ziyareti ("teşe") bir kaç ay sonra, ebeveynler bu iş için hazırlandığında olur. Geline damadın bir veya birkaç kız akrabası eşlik eder ve gelinin ebeveynleri ve akrabaları için hediyeler götürülür. Gelin çeyizi ("ketlykhyzh") -elbiseler, kap-kacak ve bazen mobilyalar- ve yeni ailesi ve akrabaları için hediyelerle yeni evine döner. Teşe'deki gecikme veya yetersiz çeyiz ve hediyeler hoşnutsuzluklara ve gelin ile eski veya yeni ailesi arasındaki ilişkilerde sürtüşmelere yol açar. (2) Bu kısa tasvir bile bazı Adige düğün geleneklerinin halkın gündelik yaşamındaki çağcıl koşullara uymadığını göstermektedir. Bu durum Adige kamuoyunun bir kısmının ilgisini çekmiş bulunuyor. 1959 yılında Lazarevskoe bölge gazetesi Znamia Sotsializma (Sosyalizm Bayrağı)'da A.Sizo'nun "Geçmişin Zararlı Kalıntıları" başlıklı makalesi yayımlandı. Bu makalenin temel tezleri aşağıya aktarılmıştır. "Şapşış'ların düğün törenlerinin pek çok iyi yanı vardır ama bir genç kız için geri ve utanç verici yanları da çoktur. Eski adetlere göre

genç kız evliliği için saptanan gün için ebeveynlerine birşey söylemez. Ne yazık ki bu günümüzde halâ geçerlidir. Evlenecek olan kız misafir odasında iki-üç hafta kalır. İşe gitme, yaşlılara, özellikle kocasının ebeveynlerine görünme hakkı yoktur. Damadın kendisi de, eski günlerde olduğu gibi, yaşlılardan kaçır. . . Fakat özellikle utanç verici bir tören ziyafetten sonra (düğün günü -Ia.S.) yapılanıdır.

"Yakın zamanlarda, "Mayıs'ın Birincisi" tarımsal topluluğunun üyesi olan Shikhret Baus'un oğlunun düğüne gittim. Akşam yemeğinden sonra gelini 'gördüm'. Müzik çalmaya başladığında yüzü kapalı olan gelin kız arkadaşları ve akrabalarından oluşan bir çembere alındı. Dizlerine kadar üstünü kaplayan elbisenin altında boğuluyor, nereye gittiğini göremiyor ve etrafında ne olup-bittiğini bilmiyordu. Düğün yöneticisi 'Gelin kendisini kurtarmazı /fidyeliği vermenizi/ rica ediyor..' dedi. Önemli miktarda, yaklaşık iki bin ruble toplandı. Buradan iki soru ortaya çıkıyor. Böyle konuşmak, gelini 'satmak' gerekli mi? Niçin bu para düğün yöneticisinin ve müzisyenlerin cebine gidiyor? Ve eğer gelini 'satmak'ta anlaşsak bile bu paranın genç çifte 'yuwaya başlangıç'ları için hediye olarak vermek daha iyi olmayacak mıydı? Fakat herşeyden önce gelinin etrafındaki utancı ortadan kaldırmanın zamanı gelmiştir. ... Genellikle damadın akrabaları (gelinin -Ia.S.) bütün eşyalarını paylaşırlar ve bunları yetersiz görürlerse gelin eleştirilir. ... Gelin ebeveynlerini yaklaşık alta ay veya bir yıl göremez. Ebeveynlerinin hediyeleri için de aynı şey geçerlidir. Eğer ebeveynleri iyi hediyeler almazsa dedikodu başlar. Bazen bu yeni evlilerin boşanmasına yol açar" (Sizo, 1959).

Bu makale büyük bir tepki yarattı. Znamia Sotsializma gazetesi yazı kurulu Adige evlenme törenlerindeki eskimiş adetleri sertçe eleştiren pek çok mektup aldı. Krasnoaleksandrovskoe köy sovyeti bu makalenin yürütme komitesi toplantısında tartışıldığını ve halkın arasında eğitim çalışmalarının yoğunlaştırılması doğrultusunda bir karar alındığını bildirdi (Znamia sotsializma, 1960).

Aynı sorunlar 1959, 1960 ve 1961 de Adige Özerk Bölgesi'ndeki yerel gazetelerde de ele alındı. Yazarlar, kız kaçırma ve kurtarmalık verilmesi, gelinin eşyalarının damadın akrabalarına dağıtılması vb. gibi eski adetlerin kaldırılmasını önerdiler (Sotsialisticheskaya Adygeia, 1959; Adygeiskai Pravda, 1960-1961.)

1962 de Adige bölgesinde radyo komitesinin bu konu üzerine yaptığı özel programdan sonra radyo istasyonu dinleyicilerden programı onaylanan yüzden fazla mektup aldı.

Bu sorunların tartışılmasına yaşlı nesilin temsilcileri de katıldı. Örneğin 1959 yazında Afipsip köyü yaşlılar toplantısında yaşlıların çoğunluğu eskimiş düğün geleklerinin aleyhinde konuştu.

Bütün bu tepkiler evlenme törenlerinin günümüze uyarlanması doğrultusundaki bastırılan, /fakat/ derinden hissedilen toplumsal zorunluluğu yansıtmaktadır. Gerçekte bunlar, günümüzde devam eden, yaşamın kendisi tarafından Adigelerin yeni sosyalist kültürü ile başlatılan bir sürecin hızlanmasını göstermektedir. Bu makalede bu süreç üzerine yukarıda bahsedilen Adige köylerinden elde edilen bazı veriler açıklanacaktır.

Adige evlenme törenlerinin yeni özellikleri evlilik sürecinin en başlarında görülebilir. Cinsiyetler arasındaki eski yabancılaşma karma eğitim, yeni çalışma koşulları ve aynı derneklere üyelik sonucu ortadan kalkmakta ve gitikçe daha çok delikanlı evlenme teklifini direkt olarak ve aracı kullanmaksızın yapmaktadır. Yüzüklerin değişimi de direkt olarak yapılmakta, aynı zamanda da bu işleme daha az önem verilmektedir. Örneğin bütün Koshekhabl' bölgesinde sadece bir köyde -Khodzgençler bazen birbirlerine yüzük vermektedirler.

Kız kaçırma adeti halen devam etmekte fakat sembolik kurtarmalık parası yerine saat gibi şeyler verilmektedir. Bu, merasime katılanların söylediğine göre, ebeveynlerin "kızlarının kaçtığı öğretileri için" yapılmaktadır. Gerçekte ise kız kaçırma bir kurgudur: Kız ebeveynlerine danışır ve ebeveynler sadece kızın evlenme niyetini değil, kaçacağı günü de çok iyi bilirler.

Düğünden önce gelin ve damadın akraba/komşu evlerinde kalma adetleri de bir dereceye kadar kalkmıştır. Genellikle gelin damadın ailesinin evine götürülür ve genellikle evde kalır -bazen göstermelik olarak bir-iki gün yaşlılara görünmez. Gelin özellikle tevazu gösterir fakat "lagune'de saklanmaz. Bu tip ailelerde genç çift ZAGS'a (ayrı değil) beraber giderler; gelin çalışmaya /eski adetkine göre/ daha erken başlar, ve bir çok ailede bu adet de artık gözlenmemektedir. Düğüne hazırlık günlerinde akşamları konuklar eve geldiğinde hem gelin hem de damat yaşlılara

görünmezler fakat arkadaşlarıyla beraber eğlenebilirler; dans etmezler fakat oynayanları seyretmek için bahçeye gelebilirler.

Bu durumlarda 1961 yılında (Vtoroe Krasnoaleksandrovskoe köyünden) M.Djarimov ve (Kuibyshevka köyünden) M.Naguchev ailelerinin düğün hazırlıklarında gördüğüm gibi yaşlı akrabalar gençlerin adetlere ("khabze") yeteri kadar uymamalarından şikayet etmekte fakat yeni şeylere çabuk alışmakta ve yatışmaktadırlar.

Düğün törenlerindeki yeni özellikler bazı eski büyüsel öğelerin basitleştirilmesi ve bazen tamamen atılması ve geleneksel oyunlarda, konukların eğlenmesinde geleneksel düğün şarkılarının yanı sıra, Rusça şarkılar dahil diğer şarkıların söylenmesinde önemli değişiklikler içermektedir. Burada da temel faktör özellikle küçük düşürücü düğün adetlerinin yerine getirilmesinin gençler ve en başta genç evliler tarafından kabul edilmemesidir.

Son yıllarda pek çok kız düğün günü yüzüne peçe takmayı reddetti. Bazı köylerde bu adet pratik olarak kalkmıştır -örneğin 1959-1961 yıllarında Pervoe ve Vtoroe Krasnoaleksandrovskoe köylerinde hiç bir kız konukları örtünmüş bir yüz ile karşılaşmadı. Bazen gelinler fidye verilerek kurtarılmaya gibi küçük düşürücü konumları kabul etmemişler. Sonuçta uzlaşıcı bir adet olmuştu: gelin yerine başka bir kızın ikâmesi, "ceguak'o'nun güzel dans eden bir kızı "tutuklaması" ve serbest bırakılması için konuklardan kurtarmalık isteme ("pşasetetewubı") adeti daha önceleri de vardı; fakat yeni olan, bu adetin gelinin kurtarmalığı yerine kullanılmasıdır. Gelinin kocasının komşu ve akrabalarının evine ve kocasının evinin aile odasına girme hakkını alma töreni ve ninenin evden kovulması artık her zaman gözlenmemektedir. Nine genellikle bu komik adeti istemeyerek, eğlenmek isteyen konukların ricalarını hürmeten kabul ederek yerine getirmektedir.

Pek çok genç kendi düğünlerine katınlarını engelleyen adetleri beğenmediklerini belirtmektedir. Yukarıda bahsedilen M.Djarimov'un düğününde damat oyun oynayanlara katılmaya çalıştığında bir akrabası tarafından uzaklaştırılmış, (fakat) adetlerin gerektirdiği şekilde komşu evine gitmeyi oyunları yakındaki mısır tarlasından seyretmiştir. Diğer damatlar bu kadarını bile yapmamışlardır: komşu Pervoe Krasnoaleksandrovskoe köyünde I.Sizo'yu yaşlılar ikna edememiş; I.Sizo konuk-

larla beraber kalmış ve daha sonra onlarla birlikte sofraya oturmuştur.

Son olarak, eski Adige geleneklerindeki tedrici değişiklikler çeşitli düğün hediye ve armağanlarının dağıtma yöntemlerinde de görülebilir. Bazı durumlarda düğünde toplanan paranın yeni evlilere verilmesine karar verilmektedir; bazılarında hediyelerin sadece bir kısmı, veya hiç biri, dağıtılmakta; ve bazılarında da gelinin eşyaları damadın akrabaları arasında dağıtılmaktadır. Bazen damadın akrabalarına hediye verilmemesi fakat bunun yerine gelinin çeyizinin çok olmasına karar verilmektedir. Bütün bu kararlarda düğün yöneticileri bir yanda akrabalar arasında sonsuz hediye alış-verişi sonucu gereksiz harcamalardan kaçınmaya, öte yandan da yeni evlilere evlerini döşemelerinde yardımcı olmaya çalışmaktadırlar.

Bununla ilişkili olarak tamamen yeni bir Adige düğün geleneği oluşmuştur: yeni evlilere, akrabaları, arkadaşları ve işyerindeki mesai arkadaşları tarafından hatıra ve diğer hediyelerin verilmesi. Mesai arkadaşlarının hediyeleri genellikle toplu olarak verilmektedir. Örneğin 1961 yazında Bolshoi Kichmai köyünde yoldaş T.Khushta ve Z.Nibo'nun düğünlerinde Lazarevskoe devlet et-ve-süt çiftliğinin ikinci bölümündeki genç işçiler arasında para toplayıp 30 rublelik bir hediye almışlardır. Aynı köyden Gzashv ailesi üzerinde "Arkadaşlarından Khadjet'in düğün günü için 6 Ağustos 1961" yazılı bir kristal sürahi almıştır. Veriler bu buluşun Kuban ve Karadeniz bölgelerindeki köylerin çoğunda yaygınlaştığını göstermektedir.

Adige evlenme törenlerinin yeniden-yapılması ve yenileştirilmesi her yerde aynı olmamaktadır. Bazı bölgelerde, köylerde ve hatta ailelerde bazı eski adetler gözlenmekte; diğer yerlerde ise öteki eski adetler yaşamaktadır; sonuç olarak hemen her düğün kendine özgü olmaktadır. Geleneklerden sapmaları en çokten ve aynı zamanda daha bir-biçimli (uniform) olan düğünler genç-Komsomol veya "yeni" düğünlerdir.

Adigeler arasında ilk Komsomol düğünü Adige Özerk Bölgesi'nde düzenlendi.

Başlangıçta, kural olarak, bu düğünler yerel Parti ve Komsomol komite işçileri, bölge yürütme komitesi işçileri, vb. ailelerin düğünleriydi. Bu örnekler, bu düğünlerin en önemli başlatıcısı, düzenleyicisi ve

popülerize edicisi olan Komsomol tarafından ele alındı. Koshekhabl Bölge Komsomol komitesinin deneyimi bu konuda önemlidir. Bu komite, ilk yerel komsomol düğünü olan genç Parti bölge komite işçisi M.Zaushev ve bölge Komsomol komite bürosu üyesi, öğretmen T. Samokova'nın düğünü düzenlemiştir.

Düğün 1959 yılında yapıldı. Zaushev evlenme teklifini bizzat yaptı ve kız tarafından kabul edildi. Zaushev (müstakbel gelini) direkt olarak evine götürdü ve ikisi de akrabalarından saklanmaya çalışmadı. Okulun klüp-evinde (club-house; kantine/kütüphane/toplantı salonu işlevini gören yer) örnek bir düğün yapılması ve Koshekhabl' ve yöredeki diğer köylerden konukların davet edilmesine karar verildi. Bu arada ciddi (solemn) bir şekilde genç çiftin ebeveynleri olmadıkça resmi nikah kıyıldı. Daha sonra düğün şarkısının eşliğinde (bu şarkı bölgeden bölgeye değişir) yeni evliler salona geçtiler. Çoğu mesai arkadaşı olan konuklar yeni evlileri tebrik ettiler ve hediyelerini verdiler. Bütün bunlar olurken, harmonikler ve kasnetler eşliğinde Adige oyunları, orkestra eşliğinde de Rus oyunları oynanıyordu. Gelin ve damat yeni çiftin şerefine kadehlerini kaldıran konuklarla beraber bir masada oturdular. Sabahleyin konuklar yeni evlileri damadın evine götürdüler ve kapıda düğün şarkısı tekrar söylendi. Evde geleneklerden farklı olarak genellikle akrabalar ve komşuların katıldığı merasimler devam etti; hem gelin hem de damat törende bulundular, gelin için kurtarmalık verilmedi, gelinin eşyaları dağıtılmadı vb. Bu düğünden sonra Koshekhabl' Bölge Komsomol komitesi eski ve yeni evlenme törenleri ve yeni törenlerin üstünlüklerinin ayrıntılarıyla tartışıldığı çeşitli Komsomol toplantıları düzenledi. Sonuçta benzer Komsomol düğünleri, sonraki iki yıl içinde, komşu köy olan Blehepsin'de ve Khodz köyünde, ve 1961 de Khodz ve Koshekhabl köylerinde düzenlendi. Yakın zamanda Adige Özerk Bölgesi'ndeki diğer bölgelerde, özellikle Shougenovsk Bölgesi'nde (Shougenovsk köyü) ve Oktiabr' Bölgesi'nde (Afipsip köyü) çeşitli Komsomol düğünleri yapılmıştır. Karadeniz bölgesindeki Adige köylerinde yapılan Komsomol düğünlerinin sayısı azdır, fakat burada bile Kirov, Pervoe Krasnoaleksandrovskoe ve Kuibyshevka köylerinde, 1958 den başlayarak bir kaç tane "yeni" düğün yapılmıştır. Her yerde bu düğünler aşağıda belirtilen temel özellikleri taşıdıklarından birbirlerine benzemektedirler:

(1) düğün sadece akrabaları, arkadaşları ve komşuları değil, aynı zamanda kollektif çiftlikteki, devlet çiftliğindeki, ofisteki, vb. mesai arkadaşlarını da ilgilendiren bir kamu işi olarak görülmektedir; (2) evliliğin ZAGS'da resmîyet kazanması düğün töreninin başında olmaktadır, sonunda değil; (3) yeni evliler saklanmayı kabul etmemekte, düğüne açıkça ve aktif olarak katılmaktadırlar; (4) hediyeler, özellikle ortak hediyeler, düğünde, akrabalara değil yeni evlilere verilmektedir; (5) geleneksel büyüsel törenler de dahil olmak üzere düğündeki dini takdis törenlerinin hiç bir biçimi kabul edilmemektedir; (6) törenlerin Adige ulusal rengi, ilk önce de müzik, oyunlar ve düğün şarkıları korunmaktadır. Bütün bunlar esas itibarıyla yenisidir. ve geleneksel evlenme kurallarına uymakta ve bu kurallardan kesin olarak ayrılmaktadır.

Şüphesiz ki bazı Komsomol düğünleri gelinin takdimi, gelinin aile odasına girişi gibi adetlerin gözlemlendiği geleneksel düğünler tarafından "tekrarlanmakta"dr. Bu takrara değişik şekillerde yapılmaktadır. Bazen Komsomol düğünü geleneksel düğün izlemekte; bazen de geleneksel düğün yeni evlilerin arkadaşlarıyla birlikte eğlendiği, tebrik ve hediyeleri kabul ettikleri genç kutlamasından önce olmaktadır. Son olarak da, bazen düğün "yeni" ve "eski" düğün kurallarını destekleyenler tarafından aynı anda fakat evin değişik odalarında kutlanmaktadır.

İki ayrı düğün yapılması şüphesiz yaşlı akrabaların kısmi ayrıcalığıdır, fakat bu bile eski Adige evlenme geleneklerinden ayrılanın bir biçimidir.

Geleneksel Adige evlenme adetlerinden sapmanın bütün biçimlerinde kentli ve Adige-olmayan kültürlerin etkisi önemli bir rol oynamaktadır. Kent etkisinin ana taşıyıcıları kırsal aydınlar, kırsal kesime geri dönen kentteki işçiler ve kendi köyleriyle yakın ilişkilerini koruyan ve köylerine hemen her düğüne (kendilerinin veya bir başkasının) gelen kentteki pek çok ailedir. Veriler özellikle bu ailelerin evlenme törenlerinin yeni genç-Komsomol tipinde olduğunu veya bu ailelerin düğünlerinin yeni özellikleri içerdiğini göstermektedir. Aşağıdaki düğünler bu duruma örnek olarak gösterilebilir: Koshekhabl' köyünden N.Zaushev ve T.Samokova'nın daha önce belirtilen ilk "yeni" düğünleri; Afipsip köyünde öğretmen K.Shu ve nişanlısı (öğrenci) M.Bedashe'nin düğünleri; Shougenovsk kö-

yünde Parti bölge komite üyesi B.Djimov ile nişanlısı öğretmen Tutova'nın düğünleri; Kirov köyünde Leningrad konservetuarı öğrencileri K.Kheishkho ve R.Ponezh'in düğünleri; Perso Krasnoaleksandrovskoe köyünde öğrenci G.Sizo ile nişanlısı öğretmen S.Khunoova'nın düğünleri; Bolshoi Kicmai köyünde yeni özelliklerin en açık görüldüğü tekstil sanayi işçisi Kh.Gvashev'in düğünü, vb. Kent kültürünün etkisi ve bu örneklerde kentlerde okuyan veya çalışan Adigelerin köylerine getirdikleri bu değerler ve adeller aynı zamanda Adige-olmayan, özellikle Rus, kültürlerinin etkisi anlamına gelmektedir. Bu yeni düğün törenlerinin oluşumu bir başka yolla daha etkilenmektedir: karma evlilikler. II. Dünya Savaşı'ndan sonra sadece kentlerde değil, Adigelerin Ruslarla ve hatta bazı yerlerde Ukraynalılar, Ermeniler ve Tatarlarla yan yana veya karışık yaşadıkları pek çok tarımsal bölgede bu tip evlilikler daha sıklaştı. Genellikle bu evlilikler Adige erkekleriyle diğer milliyetlerden kadınlar arasında olmaktadır, bunun tersi seyrek olarak görülmektedir. 1961 de Tuapse ve Lazarevskoe bölgelerindeki Adige köylerinde Adigeler ile Ruslar, Ukraynalılar ve diğer milliyetlerden insanlar arasında kurulan ailelerin oranı yaklaşık %3-4 idi: Kuibyshevka'da 237 aileden 9 u; Pervoe Krasnoaleksandrovskoe'de 119 aileden 5 i; Vtoroe Krasnoaleksandrovskoe'de 98 aileden 3'ü. Doğal olarak genellikle her iki tarafın akrabalarının geldiği bu evliliklerde düğün törenleri Adige geleneklerinden önemli derecede farklı olmaktadır. Pervoe Krasnoaleksandrovskoe köyünün yerlilerinden M.Chechukh'a göre bir Rus kadın bir Adige ile evlenmiş ve düğünleri "yarı-Adige, yarı-Rus" olmuştur: damat konuklardan saklanmış fakat gelinin akrabalarının isteği üzerine geri gelmiş ve şölen masasına konuklarla birlikte oturmuştur. Yaklaşık aynı şey bir Adige erkekle evlenen O. Miskuv'un düğününde de olmuştur. Shougenousk köyünden N.

Sapiyev ve Kuibyshevka köyünden V. Serkush'un düğünleri (ikisi de Rus kızlarla evlenmiştir) Komsomol düğünü şeklinde kutlanmıştır.

Bununla beraber, Adige düğünlerindeki yeni özelliklerin Rus veya diğer düğünlerden basitçe kopye edildiğini düşünmek yanlış olacaktır. Özünde bu yeni özellikler şu öğelerden oluşmaktadır: evlenme teklifinin aracı kullanmadan direkt olarak kıza yapılması; evliliğin her iki ailede de görüşülmesi; düğün töreninden önce ZAGS'da resmi nikahın kılıması; hem gelin, hem de damadın düğüne katılması; tebrik ve hediyelerin yeni evlilere sunulması; eski toplumsal ve dini törenlerin kabul edilmemesi ve aynı zamanda bir aile ve kamu işi olarak düğüne yeni biçimlerin aranması. Bunlar ülkedeki bütün milliyetlerde yavaşça gelişen Sovyet düğün törenlerinin özellikleridir. Yeni törenlerin temelleri sosyalist ekonomik, toplumsal ve tinsel yaşamın ortak özelliklerinde yatmaktadır. Bu birliğin doğal sonucu ulusal kültürlerin artan oranlarda karşılıklı zenginleşmeleri ve benzeşmeleridir.

Daha önce belirtildiği gibi Adige gençlerinin yeni düğünleri kurumsallaştırma ve eskimiş adetleri kabul etmeme çabaları son zamanlarda artmıştır. Bununla beraber yeni düğünler yaygınlaşmış olarak kabul edilemez: örneğin. Lazarevskoe bölgesinde, yerel halka göre, on düğünden biri yeni usullerle kutlanmaktadır. Bunun görünüşte iki nedeni vardır. Birinci neden, estetik anlayıştan uzak, "kamu oyu"na çok önem veren ve "uygunsuzlukla suçlanmaktan korkan ailelerin düğünleri hazırlayan gençlere baskı yapmalarıdır. İkinci neden de düğünleri kolektif veya devlet çiftliği tarafından finanse edilen debdebeli olaylara dönüştüren geçmişteki bazı Komsomol üyelerinin yanlış pratiklerinden dolayı bazı yerel devlet görevlilerinin kendilerinden destek isteyen Komsomol üyelerinin teşebbüslerini teşvik etmeleridir.

NOTLAR

- (1) İşçiler genellikle düğünlerini tatil zamanlarında yapmaya çalışmaktadır.
- (2) Krasnodar ilinin aşağıda belirtilen bölgelerinde 1959-1961 yıllarında yapılan etnografik saha araştırmasında toplanan veriler temelinde. Bölgeler Shougenousk (Shougenousk, Mamkheg ve Khatazhuaki köyleri), Koshekhabl' (Koshekhabl' ve Khodz köyleri), Oktiabr' (Afipsip köyü), Tuapse (Kuibyshevka Bol'shoe Pseushkho köyleri) ve Lazarevskoe (Purveo, Vtoroe ve Tret'e Krasnoaleksandrovskoe, Bolshoi Kishmai ve Golovinka köyleri). Ayrıca bkz. M.A. Meretukov, Semeiny byt abadzekhov (Abadze'de Aile Yaşamı), Bilim üyeliği tezi, Tiflis, 1954

ŞİİRLER

Çev. Refik Özdemir

Raisa AHMATOVA (Çeçen Şairi)

☆
O uzak diyarda, ardında yüksek dağların,
Bulutların dalga-dalga olduğu yerde,
Köyüm var benim, gölgesinde ormanların,
Ve dağlarım var, taşıyorum yüreğimde.

☆
Güneşin ışıkları sabahı müjdelerken
Yansıyordur sıcağı, okşayarak gözleri.
Genç kızlar! Akşamları çeşmeden su alırken,
Unutmayın sizlerden uzakta bekleyeni.

☆
Oradadır her şeyim bacalardaki duman,
Yollardaki ince iz -şahinin süzülüşü.
Hepsi orda -mutluluğum, kederim,
Oradadır, köyümdedir sevdiğimin gülüşü.

☆
Dünya bana kapısını, açtı sonuna kadar.
Çok şehir, kasaba ve köyleri görüyorum.
Ama yüreğimi, şiirlerimi size,
Halkım: sevinçle, gururla veriyorum.

☆☆

☆

Ayrılık -sürekli değil,
Zaman akıcı.
Ayrılık...

Karşı çıkıp

☆
Yensem de, yenilsem de-
Durmaksızın sürecek kavgam!

Doğrulurum düşsemde
Bana böyle öğretti yaşam,
Güçlü kıldı beni deneyimlerim.
Yenilsem de kavgada, zafere varmam için!

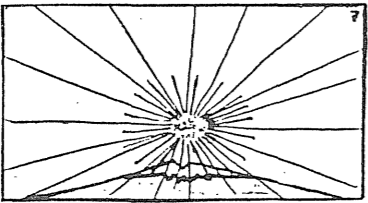
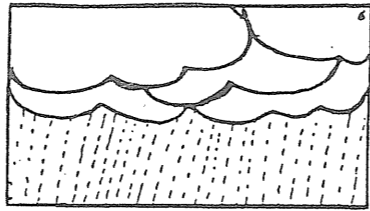
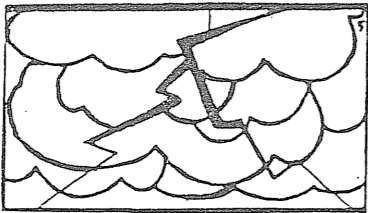
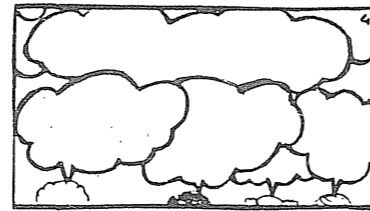
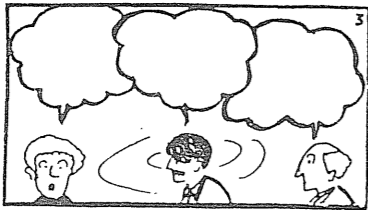
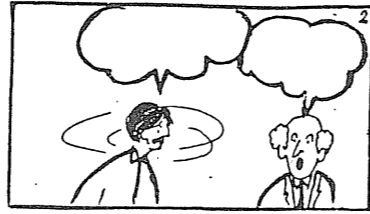
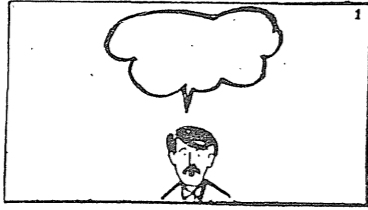
☆☆

☆☆

Kaderime,
O soğuk kavramı
Uzaklaştırıp.
İçtenlikle istiyorum
Övgüyle anlatmayı-
"Kavuşmayı"!

● **KARİKATÜRLER** ●

Yehutle Y.

ÖYKÜ

Çeviren: Adnan Güzey

ŞARKI SESİ

Kaytmes Fatim

Zekoşniğ 1971, (1)

Ben dağları seviyorum. İlginç şeyler bilen Adige yaşlılarına benzetiyorum onları. Geçen yıl arkadaşlarımla beraber dağlardaydım. İlk rastladığımda selam verdim dağlara. Tepeleri yaşlıların beyaz sakalı gibi, Ormanlarında derinlerden gelen dağlı papaklarının seslerini hissediyorum.

Sık sık temiz havayı ciğerlerime çekiyorum. İnce sesli Adige Şıç'epşine'sinin kalbime batan iğne uçları gibi sesler çıkardığını sanıyorum. (Yoksa gerçek mi?) Tezek dumanının acı tadı doluruyor genzimi.

Akşam olunca küçük çadırımızı dağın eteğine kurduk. Gece karanlık örtüsünü yeryüzüne, dağlara sindirdi. Hava biraz daha serinledi. Dağlar Haç'eş'lerde toplanmış, olan haberleri anlatan bir grup yaşlı gibiydiler. Ay kızıl ışınlarını, aydınlığı yere gönderiyor, uzaktaki yıldızlar gözleri parlayarak dağları dinliyorlar sanki.

Fazla oturmada yattık. Sabah dağa çıkmamız gerekiyordu. Gün ışıırken biri dürtmüş gibi uyardım. Tan yeri ağarıyordu. Hafif hafif esen serin rüzgâr bir şeyler fısıldıyor. Duyuyorum; "Başla eşlik edeceğiz.." Birden korktum. Çadırda yatanların hepsi uyuyorlar, bir tek ben uyumuyorum. Sabah karanlığında kim konuşuyor? Kaygılanarak sesin geldiği tarafa yürüdüm. Sesler yukarıdan gelmekteydi. Biraz ilerlediğimde görünmeyen şıç'epşine'lerin titreşimlerini duydum. Yukarılara çıktıkça sesler yakınlaşıyorlardı. Binlerce ses karışmıştı. Seslerin hepsini net olarak duyuyordum.

Kırmızı çiçeklerin sardığı bir mağaraya girdim. İlk baktığımda burayı dev alevlerin sardığını sandım. Kurtgözleri'nin güzelliğine hayran olup dokunmak istedim. Arkamdan bir ses geldi: "Bizi koparma, biz iyi insanların yüzleriyiz." Döndüm. Kimse yok Sesler de rüzgâra karışmış gibi hiçbirşey duymuyorum. Ortalığı sessizlik kapladı. Biraz sonra: "Devam edelim..." Yumuşak güzel bir ses. Sabah güneşinin salladığı kırmızı çiçekler birşeyler söylemek istiyorlardı. Ateş koru gibi Kurtgözleri'nin fısıldadıkları şarkıyı duydum.:

— "Çok önce oldu bu olanlar, çok. Buralar Adige'lerin topraklarıydı, evleriydi, dünyalarıydı..." Hep birlikte söylemeye başladı çiçekler şarkının ritmiyle dansederek. Sonra bir hikâyeye başladılar.:

— "Dağın eteğinde yerleşik bir Adige köyü vardı. İnsanların onları ziyaret etmeye geldikleri. Sabah güneşle uyanıp, bütün gün çalışırlardı. Yorgunluklarını alırdı geceler..."

Şimdi seslere sertlik, korku karışıyor .

— "Günün birinde güzel Adige kızlarını, gülbüz delikanlılarını, köle almak, Adige'lerin mallarını yağmalayıp, talan etmek için Kırım Han'ları siyah bulutlar gibi köyü sardılar.

"Köylüler toplandı. Yaşlılar kararı açıkladılar. "Çocuklar ve kadınlar ormana gidecekler."

"Büyüklerin dediğini yaptılar. Savaşamayacaklar köyü terk ettiler. Köydeki erkekler, yaşlı-geç birlikte düşmana karşı koydular. Babanın yanında oğul, dedeyle kardeşi omuz omuzaydılar..."

Rahatsızca sallandı çiçekler.

— "Savaş tüm şiddetiyle üç gün sürdü. Çok kahraman öldü. Torunun dedesinin göz kapaklarını indirmesi, dedenin torununu son bir kez baktığı oldu. Yine de Adige'ler sırtlarını düşmana dönmediler."

"Üçüncü günün akşamında hepsi öldü, çok sevdikleri topraklarını üzerlerine örtmeye çalışarak. Gece dinlenip sabah köyü soyarak gitmek niyetindeydi düşman. Kadınlar o zavallı gecede geldiler ölümlerini almaya. İnanılmaz, olağanüstü birşey oldu; Kurtgözleri'nin tohumları olmuştu akan Adige kanları, kardeşlerin, kadınların, anaların döktükleri gözyaşları. Kalanlar yemin ettiler: Çiçek koparmayacaklarına, çiçeklerde tutuşmuş sıcak Adige kanlarını söndürmeyeceklerine.

"Tanyeri ağaranda başladı yağmaya düşman. Gördükleri diken diken etti tüylerini. Küçük bir ot bile kalmayınca kadar savaşıkları yerde, alevler saçan, içlerine girdiklerinde üzerlerine atılan Kurtgözleri doluydu. Düşman kendini ateşin ortasında sandı, korktu. Şeytan görmüş gibi gittiği yeri bilmeden kaçtı. . ."

Çiçekler şarkılarına ara verdiler. Sesler daha sert daha tok geldi.

— "Fakat soyumuz yok olmadı. Ölenlerin ailelerinden yenileri doğdu, yeni insanlar. Yok olanları biliyoruz biz. Güzelliğimiz çabuk kaybolacak, fakat yaz yine gelecek, biz de tekrar çiçek açacağız. . ."

"Bizi koparmıyorlar, koparmamak gerek. Biz ölenlerin kırık kalpleriyiz."

AÇIKLAMALAR

Şıç'epşine: At kuyruğu kılından yapılan yaylı bir çalgı.

Haç'eş: Misafir ağırlanan özel oda.

Kurtgöz: Kırmızı renkte çiçek açan, Kafkasya'da yetişen bir bitki

Paştı German.

BASINDAN

18 Mayıs 1987 Güneş Gazetesi

"Balıkesir'in Manyas ilçesi Hacıyakup köyünde 1960 yılında öğretime açılan köy ilkökulu, okulda okuyacak çocuk bulunmadığı için kapandı. . .

Manyas ilçesine bağlı 117 nüfuslu Hacıyakup Köyünde okula gidecek 7 yaşlarındaki Serhan Hatkoy adlı bir tek çocuk bulunuyor. Köyün ileri gelenlerinden Ethem Kaya, 150 yıl önce Kafkasya'dan gelen 650 göçmen ailenin kurduğu Hacıyakup köyünde göç, evlenme azlığı ve nüfus plânlanmasının uygulanması sonucu nüfusun 117'ye düştüğünü söyledi."

Hemşehrilerimizin yaşadığı köylerin hemen hepsinde aynı durumun yaşanması çok uzak olmasa gerek. O halde kültürel alışverişinin devamı için kültür derneklerimizi de gözardı etmeden devamını diliyoruz.

Cumhuriyet, 25 Ocak 1987

"Trabzonlu kadınlar kazak yerine altın bilezik örüyor."

Trabzonlu genç kızların ve kadınların yeni gelir kaynağı örme bilezikler. Evlerde altın tellerle kazak örer gibi bilezik ören kadınlar bilezik başına 10-15 bin lira kazanıyorlar. Örüclüğün iyi para getirmesi üzerine bazı okullarda ve özel kurslarda ders verilmeye başlandı.

Trabzon'un en eski altın ve gümüş ustalarından 70 yaşlarındaki Harun Emirtay'a göre hasır bilezik örücülüğü "Kafkas Sanatı". Henüz küçük bir çocukken ailesi ile birlikte Kuzey Kafkasyanın Dağıstan bölgesindeki Kubaçi köyünden Trabzon'a göç eden Emirtay, "Kubaçi köylerinin hemen hepsinin tek bir

sanatı vardır, kuyumculuk. Kubaçi'li kuyumcuların yaptığı çok sayıdaki sanat eseri bugün Londra, Paris ve Moskova müzelerindedir. Rus ihtilali sırasında Kafkasya'dan Türkiye'ye göç edenler oldu. Kafkas'lardan gelenler sanatlarını burada da devam ettirdiler. Bugün Trabzon ve yöresinde hasır bilezik örenler bile bu sanatın kendilerine Rumlardan kaldığını zannediyorlar." diyor.

Cumhuriyet, 19 Mayıs 1987

"19 Mayıs'la Atatürk'ün bilime katkıları" Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu

Etilerin (Hititlerin) Bilinmeyen Kökeni

Üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarının, ilkçağ tarihindeki durumu Atatürk'ün çok yakından ilgisini çekiyordu. Kuzeybatı Asya'da Hazar Denizi kıyılarında, Güney Asya'da yaşayan Türkler Anadolu toprakları gibi çok verimli topraklara ilgisiz kalamazlardı. Ancak ilk çağ tarihinde Türklerin varlıkları bilinmiyordu. Etiler ise, İsa'dan önce ikibin yıllarında Anadolu'ya göç etmişlerdi. Etilerden önce bu topraklarda Türkçenin yapısı gibi bitişken (agglutinant) bir dil kullanan Hattiler'in varlığı da kesin olarak biliniyordu. Etilerin ise Anadolu'ya güney sınırlarından giren güney Türkleri olduğu anlaşılmamıştı.

Bugün Kuzeybatı Kafkasya'da oturan Kumukların kökeni kaynaklarda en az beş-altı biçimde yorumlanmaktadır. Oysa, ilkçağ tarihinde Asurlarla savaşan Kumukların adının aslında Kumuk değil, "Kudmuk" olduğunu çivi yazılı tabletlerden öğreniyoruz. Türk lehçelerinde ve tarihinde "Ku" biçiminde görülen sözcük, köklerinin "Kud" biçiminden gelmiş olduğu ilkçağ tarihi tabletlerinden

anlaşılmaktadır. Kumukların aslında Kudmuk'lar oluşunun saptanması, Eti tarihinin önemli bilinmeyenlerinden biri olan "Kububa" sözcüğünü "kund-baba" biçiminde açıklar. Bu konu ilgililerce incelenirse Etiler için, herkes için önemli bir kanıt olur.

Milliyet, 5 Mart 1987

TRT'nin Gafı
Gürcistan "Corciya" Oldu

TRT, haber bülteninde, Sovyetlerin Gürcistan Cumhuriyetini Corciya eyaleti yaptı.

Yıllardır iç içe yaşadığımız Çerkezlerde, TRT'de Sirkaslar olarak anıldı.

Televizyon'un dikkatli bir izleyicisi olan okurlarımızdan Cemal O. Ertekin, TRT Genel Müdürlüğüne 10 Ocak 1975 yılında yazdığı mektupta şunları söylüyordu:

"6 Ocak 1974 yılında yayımlanan "Daldan Dala" programında bir Rus dağcısından söz edilirken, ekranda kendisiyle ilgili görüntülere yer veriliyordu. Doğum yeri bildirilirken Türkçe aynen şöyle okundu: "Kafkas Dağlarının cenubunda Corciya Cumhuriyetinde doğan. . ." Bu tercüme yapan zat İngilizce'si 'Georgia' (Corciya) olan yerin, yıllar yılı Osmanlı Egemenliği altında kalmış hudut komşumuz Gürcistan olduğunu bilmiyor mu?"

Yine bir "Daldan Dala" programında Kafkasya çevresinden söz ediliyordu. Türk spikerin bitirmiş olduğu cümlesinden doğan arada, İngiliz spikerin 'Circassian' sözcüğünü kullandığını duydum. Devam eden Türk spiker sözcüğü 'Çerkezler' yerine 'Sirkaslar' diye okuyunca hayretler içinde kaldım. Bu programlar halkı eğitiyor. . . Kanaatimce tercüme yapan şahısların daha dikkatli ve yetenekli olmaları gerekiyor. . ."

Bu mektupların yazılış tarihleri 1975. Bugün ise 1987 yılındayız. Yani aradan tam 12 yıl geçmiş. Cemal O. Ertekin 18 Şubat Gazetemize ve TRT Genel Müdürlüğüne yazdığı mektupta yine şunları söylüyor.:

". . . Lütfen söyleyebilirsiniz, Georgia eyaleti Sovyet Rusyanın neresinde? Haberlerde hata, . . , Belgesellerde hata. . . , Eğer daha kalifiye tercüman bulamıyorsanız bırakın dizileri orijinal izleyelim. Hiç değilse anlayan anlar, ama, anlamayanda yanlış bilgi almaz.

Bakalım TRT yöneticileri "Artık zamanı geldi", "Bardak taşı" diyerek konunun üstüne önemle eğilecekler ve yabancı kelimelerin her spiker tarafından ayrı şekilde ve yanlış okunmasını, tercüme hatalarını önlemek için olumlu bir adım atacaklar mı? Yoksa Gürcistan 'Corcia', Cezanne (Sezan) "Cezanne" diye okunmaya devam mı edecek.

★ ★

Not: Milliyet Gazetesi yanlışların düzeltilmesi amacıyla yazdığı bu yazıda Gürcistan'ı 'Gürcistan', Çerkes'i "Çerkez" yazarak bir yanlış ta kendisi yapmış. Umarız bundan böyle doğrularını yazarak yanlış bilgilendirmeye sebebiyet vermez. —Kafdağı—

★ ★

Cumhuriyet, 19 Mayıs 1987 Pencere,
İlhan Selçuk, "İlk Adım"

20 Mayıs 1919 günü Albay Bekir Sami (1), Yüzbaşı Selahattin Yurtoğlu'na rastlar:
— Benimle gel.

Yürürler, köprünün orta yerinde Bekir Sami korkuluğa dayanır, Selahattin'e bakar.
— Ben gidiyorum, benimle gelir misin?

— Gelirim.
— Durumu biliyorsun, İzmir celhesine gideceğim, Yunan'lılara harp ilân edeceğim, hükümete isyan edeceğim.
— Gelirim.

Bekir Sami Eminönü'ne doğru biraz yürür, yine durur, Selahattin'in yüzüne bir daha bakar.

— Bu işin içinde asılmak var, kazıklanmak var, hapsedilmek var, yalnız bir şey yok: ödüllendirilmek! Ödül, vatan kurtulursa "Bunda hizmetimiz var" diye sevinmektir. Gelir misin?

— Gelirim.

21 Mayıs 1919 sabahı Galata rıhtımından ayrılan vapurla iki arkadaş Bandırma'ya geçerler. Ege'de ilk direnişi başlatacaklardır; ama sonu'acı olacaktır.

Albay Bekir Sami, sonuna dek yurtsever bir kişidir; doğrudan düşmanın üzerine gidiyor. Mustafa Kemal Paşa ise Yunan askeri batıdan Anadolu'ya çıkmışken doğuya gidiyor. Sivas ve Erzurum'da yaşamaya başlıyor.

Neden?

Çünkü Mustafa Kemal, ulusal direnişi doğudan batıya örgütlü bir halk hareketine dönüştürmek amacındadır. Bekir Sami Ege'de eşraf ve asker kesiminde gerekli ortamı bulamıyor. Mustafa Kemal, Sivas ve Erzurum kongreleriyle adım adım amacına doğru yürüyor; Ankara'ya ulaşıp Büyük Millet Meclisi hükümetini kuruyor; ordularını düzenliyor. Bu süreç içinde Bekir Sami, Ege'de yenilgiye uğramıştır; Bursa düştükten sonra da Albay'ın yıldızı sönmüyor; Yunan askeri Eskişehir'de dayanıyor.

(1) Bekir Sami Kafkasya asıllı bir Osmanlı subayıdır.

EVLENME

Agırba Zehra ile Trako Arslan 30 Mayıs 1987 Cumartesi günü Düzce'de yapılan törenle yaşamlarını birleştirdiler.

Genç çiftte ömür boyu mutluluklar diliyoruz.

Düzce Abhaz Halk oyunları topluluğu Folklor hocası Beytullah KAP ile Gönül SEBAT, 18 Nisan 1987 günü yapılan törenle yaşamlarını birleştirdiler.

Genç çiftte ömür boyu mutluluklar diliyoruz.

VEFAT

İsmail DOMANIÇ

Uzunyayla'lı hemşehrilerimizden İsmail DOMANIÇ'ın, 22 Nisan 1987 tarihinde İstanbul'da vefat ettiği öğrenilmiştir.

Yakınlarına ve ailesine başsağlığı dileriz.

Ayşe ÖZBEK

Antalyalı hemşehrilerimizden Nihai ÖZBEK'in annesi Ayşe ÖZBEK'in Antalya'da vefat ettiği öğrenilmiştir.

Ailesine ve yakınlarına başsağlığı dileriz.

Hasan ÖZKAYMAK

Karaman Belediye Başkanı Hasan ÖZKAYMAK'ı, 38 yaşında kaybettik.

Yakınlarına ve ailesine başsağlığı dileriz.

İZMİR

Bir okuyucuya,

Değerli eleştirilerinizi aldık. Fakat o kadar subjektif yaklaşımlarınız vardı ki, yorumlamakta güçlük çektik. İzmirli okuyucular adına yaptığınızı söylediğiniz eleştirilerinizin daha objektif ve aydınlatıcı olarak yeniden yapılacağını umduğumuz için, bütün okuyucuların affına sığınarak bu köşeyi işgal ettik. İsim ve adresiniz tarafımızdan biliniyor olsa daha sağlıklı bir iletişim kurabileceğimiz inancını taşıyoruz.

Kurabileceğimizi önerdiğiniz köprü'nün sağlam olabilmesi buna bağlı olsa gerek

Saygılar,

KAFDAĞI

KÖLN

Köln Çerkes Kültür Derneği 29 Mart 1987 tarihinde yaptığı olağan genel kurulunda yönetim organlarına aşağıda isimleri yazılı hemşehrilerimizi görevlendirdi.

Çalışmalarında başarılar diliyoruz.

YÖNETİM KURULU

Faruk KANŞAT (Başkan)
Erdal KÖK (II.Bşk)
Nalân ORTAÇ (Sekreter)
Rıza NAGO (Muhasip)
Aykut ŞAHİN (Üye)
Sami ORTAÇ (Üye)
Saniye ORTAÇ (Üye)

BURSA

Bursa Kafkas Folklor ve Kültür Derneği olağan Genel Kurulunu 26 Nisan 1987 günü Ahmet Paşa Mah. İstiklal Okul Sokak No: 49/B adresindeki lokalinde yaptı.

Genel Kurulda, aşağıda yazılı isimler Yönetim organlarına seçildiler.

Çalışmalarında başarılar diliyoruz.

YÖNETİM KURULU

Bahri ÇAKIR (Bşk.)
Ragıp ERSOY (Bşk.Yrd)
Tülin SARIBAY (Sekreter)
Ömer ÖZER (Muhasip)
İrfan NEVRUZOĞLU (Üye)
Cahit YILMAZ (Üye)
Erol KAYAŞ (Üye)

ESKİŞEHİR

Eskişehir Kafkas Folklor Derneği 2 Mayıs 1987 günü olağan genel kurul toplantısını yaptı.

Yönetim organlarına aşağıda isimleri yazılı hemşehrilerimiz seçildi.

Çalışmalarında başarılar diliyoruz.

YÖNETİM KURULU

Yaşar VERLİOĞLU (Başkan)
Baykan DEMİRKAN (II.Bşk)
Engin Katlan (Muhasip)
Mahmut KUT (Üye)
Gürol ANGI (Üye)

KARAMÜRSEL

Karamürsel Kafkas Kültür ve Yaşatma Derneği olan genel kurulunu 10 Mayıs 1987 günü yaptı.

Genel Kurul Yönetim organlarına aşağıda isim ve görevleri yazılı hemşehrilerimizi seçti.

Çalışmalarında başarılar diliyoruz.

YÖNETİM KURULU

Mümtaz DOĞU (Başkan)
Ahmet ORAT (Bşk.V.)
M.Kemalettin ÖZBAY (Gnl.Sek.)
Orhan KOÇ (Mali Sek.)
Hüseyin ÖNER (Lokal Amiri)
İ.Sinan SEBAT (Genel Danışman)
Tosun KIRÇIÇEK (Folklor Sorumlusu)
İlhan DEMİRBAŞÇA (Veznedar)
Ramazan SAĞKOL (Dış İlişkiler)

BURSA

Batum ve Havalisi Göçmenleri Yardımlaşma Derneği Bursa'da kuruldu.

Kuruluşla ilgili olarak Dernek tarafından 6 Haziran'da Dernek lokalinde açılış programı düzenlendi. Aynı günün akşamı kuruluş gecesi ve ardından 7 Haziran günü Uludağ'a gezi yapıldı.

Çalışmalarında başarılar diliyoruz.

YÖNETİM KURULU

Başkan : Av. İsmail Hakkı HATİPOĞLU
II. Başkan : Cevdet KAZANCI
Sekreter : Av. İsmail EREN
Sayman : Zekeriya ÇEVİK
Üye : Ekrem E. YILDIZ

ANKARA

ANKARA Kuzey Kafkasya Kültür Derneği 10 Mayıs 1987 günü Olağanüstü Genel Kurul toplantısı yaptı.

Olağanüstü genel kurulun gündem maddesi Dernek binasının daha elverişli hale getirilebilmesi için Yönetim Kurulu'na Genel Kurul tarafından tam yetki verilmesi idi. Bu gündem çerçevesinde başlayan genel kurul, Yönetim Kurulu'na aşağıda belirtilen üç aşamalı tam yetki verilmesi ile sonuçlandı.

1. Dernek binasının yıktırılarak, yerine; kültürel çalışmalara daha uygun bir bina yaptırılması,

2. Bir inşaat müteahhidi ile kat karşılığı anlaşarak dernek binasının verilmesi,

3. Dernek binasının müteahhide verilmesi halinde elde edilecek katların satılması ile şehir merkezinde, derneğin kültürel çalışmalarına uygun bir salon alınması,

Dernek yönetim kuruluna bu güç işi başatabilmeleri için bütün hemşehrilerimizin destek olmasını bekliyor, çalışmalarında üstün başarılar diliyoruz.

KAFDAĞI

SAMSUN

Samsun Kafkas Kültür Derneği'nin yıllık olağan kongresi 24 Mayıs 1987 günü (Kadıköy, Kadı Cad. No: 19) adresinde bulunan dernek merkezinde yapılmış ve dernek organlarına aşağıdaki üyeler seçilmiş bulunmaktadır:

Yönetim Kurulu:

Av. Sefer E. Berzeg
Alaattin Doğbay
Arif Güler
Yavuz Artut
Cengiz Batur
Muzaffer Aslanbay

Başkan
Başkan V.
Muhasip
Sekreter
Üye
Üye

DUYURU

■ SAYIN KAFDAĞI OKUYUCULARI

Posta çeki ile dergimize abone olmak isteyen okuyucularımızdan isim yanlışlığı nedeni ile abone ücretlerinin iade edildiği biçimde şikâyetler aldık.

Posta çeklerinin aşağıdaki biçimde düzenlenmesi halinde iadeler ortadan kalkacaktır.

Saygıyla

KAFDAĞI

ALINDI		ALINDI		ALINDI	
Adı Soyadı :	Adres :	Adı Soyadı :	Adres :	Adı Soyadı :	Adres :
Yatırılan miktar : 5000 TL	Yatırılan miktar : 5000 TL	Yatırılan miktar : 5000 TL	Yatırılan miktar : 5000 TL	Yatırılan miktar : 5000 TL	Yatırılan miktar : 5000 TL
Alın : K. S. K. C. Derneği, Kadıköy, İstanbul	Alın : K. S. K. C. Derneği, Kadıköy, İstanbul	Alın : K. S. K. C. Derneği, Kadıköy, İstanbul	Alın : K. S. K. C. Derneği, Kadıköy, İstanbul	Alın : K. S. K. C. Derneği, Kadıköy, İstanbul	Alın : K. S. K. C. Derneği, Kadıköy, İstanbul
108669	108669	108669	108669	108669	108669
Yukarıdaki hesaba kaydedilmek üzere alınmıştır.		Yukarıdaki hesaba kaydedilmek üzere alınmıştır.		Yukarıdaki hesaba kaydedilmek üzere alınmıştır.	
Kabul No.	Kabul tarihi	Kabul No.	Kabul tarihi	Kabul No.	Kabul tarihi
Kabul imzası	Ödeme No.	Kabul imzası	Ödeme No.	Kabul imzası	Ödeme No.
KABUL DENGİZİ		KABUL DENGİZİ		KABUL DENGİZİ	